

3

DE HYPOCRITIS VITANDIS.

Auctore I. R. Cantabrigienfi.

Math. 10. vers. 16.

*Estote prudentes sicut serpentes:
simplices sicut columbæ*

Artis politicum, ἀβελόβημα theologum ornat & tuetur.

In Vitâ vana vita.

CANTABRIGIÆ

Ex officina Ioannis Legatt, celeberrima Academia

Tipographi. 1595.

DE HYPOCRITIS VITANDIS

Auctore J. B. C. C.

Placid. 10. v. 16.
Ejusque pueri et pueri
pueri et pueri et pueri

Ante politimum, quibus theologum omni & iustis

In Vitis vitiis

60306

CANTABRIGIA

Ex officina Joannis Togni, celebris typographi

Typographi 1797

AMPLISSIMO ET
REVERENDISSIMO
DOMINO D. IOANNI WHIGIFTO,

Archiepiscopo Cantuariensi, Angliæ totius Prima-
ti ac Metropolitæ, Regiæ Maiestati à *secretis*

sacrisq; Consiliis, I. R. verum ho-
norem & perpetuam felici-
tatem precatur.

xcidit mihi (dignissime Archipræsul)
nescio quo temerario conatu liber iste,
causam non addo, nisi forsitan partu-
rientiū modo graviore aliquo ichus in-
fortunio abortivum peperit, videturuf-
ne sit, nec illud novi; hoc tantum pro
certo scio; nec illi obtrectatores, nec mihi inimicos de-
futuros: qui & illum audaciæ & me arrogantia in simula-
bunt: audaciæ illum, quod in lucem prodeat, & conspectū
hominum: me arrogantia, quod non contentus ineptias
meas publicè palamque venire, te testem illis & patronū
fore ambitiosè nimis confidam. Est tamen quod utrisque
respondeam: obtrectatori dico, audax revera facinus, si sui
ostentandi causa in publicum prodiret. Atqui cum tui e-
médandi gratia, hoc se labore fauget, est potius quod gra-
tias agas, nisi ipse impudens. Inimico meo, quid alienæ
statuis amicitia modum, qui alienus ab illa? Confiteor e-
quidè (reverendissime pater) nihil in me scriptisue meis
tuo vel nomine, vel favore dignum: liceat tamen mihi
bona tua cum venia hoc verè dicere: tua mihi satis nota
humanitas ad hoc, si tu ita vis, facinus arrogans aditū pa-

refecit. Etenim cum viderem Ecclesiam te patris, Academi-
am patroni, collegium nostrum capitis nomine salu-
tare, accessi faveor ego, membri confidentia ad caput, a-
lumni spe ad patronum, filii fiducia ad patrem: nec dece-
pit vallis vitem. Excepisti enim tu me accedentem, & sus-
tinuisti vnico illo, quod tribus illis responderet, amoris præ-
sidio singulari: & quid ni te patronum sperarem, quem re-
cens beneficium parentis loco collocavit? peperit siquidẽ
diuinum auxilium tuum quicquid levis industria nostra
parturiuit: nec peperit modò, sed & infantiam meam aluit
sustinuitque benignitas tua. Nam cum primis conatibus
nonnullorum invidia *ἐκ πολλῶν ἀνελπίστων* penè attulisset, me
tamen recteat & reficit illius temporis recordatio, quo
placuit dominationi tuæ beneuolentiæ erga me tuæ testi-
monium literis exhibere. Quæ quidem præteritorum
memoria spem futurorum excitat vti scilicet beneficium
illud tuum humanitatis indicium fuit, ita erit, vti spero,
diuinitatis, beneficium in me tuum tuendum indicare; sic
audaciæ crimen diluit causæ bonitas, arrogantia suspici-
onem minuit patroni benignitas. Hæc in me, sunt in re
plura, quæ omnem a me remoram removerunt, vt has
tibi laboris nostri primitias libenter offerrem. Dicam sanè
liberè & audacter quod res est, nec plures vnquam nec doc-
tiores verbi ministros quàm nostra tempestate hæc terra
tulit: nec plura vicissim & maiora vicia, vlla vnquã doc-
trinae & sapientiæ feracior ætas: nulla eadem impietate
fecundior. Quàm hæc *ἀνὴρ ὁ σὺς* videntur: ita tamen parũ
prodest vel cor vel cerebrum, vbi decesse intelligas vti un-
que brachium: anima virtutum sapientia, ac vt actiua fiat
virtus, duæ quasi manus fortitudo & potentia requiruntur.
Contendunt quidã malè feriat homines, regimẽ ecclesiæ
Cyclopiũ imperio quàm simillimum esse debere, vti sicut
apud illos rudes & immanes *ἀνὴρ ὁ σὺς* ita illi
immanis-

immanissimis immaniores hanc inter nos *id est* *id est* valere
legem concupiscunt. Quid ad hæc patres? sapientes scio
omnes vt intelligant, sed fortem & potentem virum, ad
tuum vnus exemplū hæc tēpora desiderant; Est enim
oraculi instar verbum Dei; Negligere eum oportere qui
hominem Dei contemnit. Nihil autem magis pugnat
cum contemptu, quā fortitudo & potentia, & proinde
nullum aptius huic morbo remediū adhiberi potest.
Equidem te quoties intueor (nobilissime patrone) toties
noua mihi lux pristinae dignitatis affulgere videtur: emer-
sisti tu ante omnes vnus atque extulisti caput, cui sapientia
sensum, amplitudo animū & fortitudo manum addidit,
cui vera cogitare, cogitata dicere, dicta facere religio sem-
per fuit. Nulli igitur si non tibi, veritatis contra fucum,
pietatis contra fastū, integritatis contra hypocrisim debe-
tur patrociniū. Vt enim eum qui ad medicum de mor-
bo mittit, persuadere sibi oportet, hæc tria inesse medi-
co, scientiam, vt noscat morbi genus, facultatem sanandi
cum sciat, & voluntatē vt velit quod potest: ita nos ad te de
vitiis animi scribentes persuasissimū habemus, te & nosse,
cum sis sapiens, & posse quia potens, & uelle quia bonus
medelam morbo adhibere. Deus optimus maximus sa-
pientiam tuam ad sanitatem ecclesiae; potentiam ad pluri-
morum salutem; bonitatem ad bene de omnibus meren-
dum, dirigat, augeat, & conferuet.

*Amalitudinis tuae ad-
iudicium I. R.*

Leetori Salutem

Nolim certe (cande Leetor) illud mihi satyri obii-
cias. Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu:
Nihil equidem promitto nisi damni compendiu si
emas, temporis dispendiu si degas: siquid prater spem &c:
Quod ad me attinet non vereor, ne ut forex inaitio meo
peream: hoc enim & scio & sentio critici iudicio, invidi
preiudicio, hypocrita sub-iudicio, qua sunt mordaces. Nam
si mortui fieri solent morsus morientium animalium,
mirum ni monstra hec etiam in morte, mortem minitetur.
Vidi ego saepe vultus eorum ad fraudem compositos:
oculos in laqueum dispositos: lingua eorum vaginam, ver-
ba gladios esse animadverti. Quid mihi in tantis pericu-
lis faciendum censes? nisi instar gladiatoris vulnere iam
obformati ultro ingulu praberem? ut si non pradā, prade
saltem gloria carerent. Et quamvis nobis in tantis diffi-
cultatibus apio sit opus: unica tamen me hac spes con sola-
tur, quod periiissem profecto nisi periiissem; iam vero si ma-
ledicorum linguis calamiisque periero, voce bonorum &
iustoru memoria sepultura non carebo. At qui (inquis) spe-
rare hoc possis, cum hoc tuo facto, pii multi, religiosi ius-
tique viri sauciantur? quippe qui ex professo impii, om-
nes qui palam scelera & impietatem non profiteantur hy-
pocritas dicent; ne tu te nimis sollicitum anxiumque ha-
bes, quisquis es: curiose inquit, quid de se dicunt mali,
non nisi malus. Prater ea valet hoc argumentum in om-
nes, quot-quot contra vitium, aut pro virtute scripserunt.
Quicquid de avaro scripsit Aristoteles, illud omne detor-
quebis in liberalem prodigus. Numquid ergo male de a-
varo Aristoteles: multa in adulatores memoria mandauit
Plutarchus que veris amicis vitio vertet ingratus. An i-
gitur Plutarchus perperam. Plurima de constantia Iustus

Lipſius, quæ idem inconfans, iniuſus Lipſius contra ve-
ræ fidei conſtantes aſſertores valere credit. Anne igitur
male ſcripſit, vel potius improbè vixit ipſe Lipſius? De
ira Seneca & clementia, quæ languidi homines, & iner-
tes aduerſus vitiorum oſores & in corruptos iuſtitie pa-
trones urgebunt acrius: Num proin iniuſtas repræhenſi-
ones incurrit Seneca, quod quæ is integro animo poſteri-
tati commendauit, illi peruerſo ſenſu diſcipulis ſuis in-
terpretantur? Quin & Deus ipſe, qui nihil non optimè,
multa in ſcripturis dixit, quibus ſpei-perdæ ad ſuam ipſo-
rum perniciem abuſi ſunt, ut loquitur Diuus Petrus: ab-
ſit autem ut credamus perfidiam hominum aliquid ſordis
aut labecula diuinæ verbi maiestati adperſiſſe. Sed vr-
ges ulterius. Quid Machiauellum; Quid, inquis, toties
nominas, itaſque Machiauellum? Quid (inquam ego)
tu viuus Machiauellum? Aulam ſi intres, potentem vi-
debis Machiauellum: ciuitatē inuiſas, diuitē inuenies Ma-
chiauellum; Academiā adeas, doctum hinc audies Machi-
aellum: ubique terrarum vinit, viget, regnat, potens,
dives, doctus Machiauellus: quod in cauſſa fuit ut ego ſpe-
rare me etiam contra Machiauellum; Machiauellum
poſſe inuenire. Et quoniam multi non niſi in Machiauello
ſpem ſuam & fiduciam collocent, incipiunt tandem ſuis
diffidere rebus, cum ducem ſuum, & imperatorem in ali-
no exercitu, ſub hoſtium vexillo militare videant. Quid
irriſorem illum Lucianum inculcas toties? Atqui credo
ſi Democritus aliquis, qui aliud nihil penſi, nihilque ali-
ud cura haberet quàm ridere & deridere etatis noſtræ
ineptias, & impoſturas; nunquam proſectò par eſſet; tot
ſunt nunc dierum in venum crepundia, tot ſenum deli-
ramenta, tot cuiuſlibet etatis, ordinis, & conditionis ger-
ra, gerramaxima. Sed quid ethnicos tu qui Chriſtianus:
quid prophanos authores memoras, qui theologia ſacris

*initatus: faciam te, Zoile, consilii mei participem: ad
 plures siquidem pertinebit admonitio, hoc pacto; multos
 video indies volitare Satanae satellites, quibus si Platonē,
 Aristotelem, Demosthenem, Plutarchum, aut Ciceronē
 obicias, alicuius forsitan ponderis argumentum afferri
 autumant: sin verò è sacra pagina aliquod urgeas, sub
 sannant illico turpissimi impostores. Mosē Platonē phi-
 losophantem ducunt, reliquos prophetas & scriptores ni-
 bili faciunt. Hoseo (si Deus voluerit) reducere mecum
 cogito in viam, ut, qui viam non novit ad mare, comitē
 sibi adiungas amnem, & qui theologiam non possunt in-
 tueri, intelligant saltem philosophiam. Tandem obmu-
 te sce, Zoile, ne plura obgannias: nos tibi assentimur.*

*Ne perdas operam: qui se mirantur in illos
 Virus habe: nos hæc novimus esse nihil.*

*Parce inquam labori: de nihilo nihil est quod demas.
 quin fiet nihil; aliquid forsitan in posterum, de ruinis reg-
 ni & religionis, si meditatus fuero, aliquid erit: tunc uti
 exeras, tunc virus enomas licet: interim Zoile vale ut
 dignus es, tuque amice lector, cura ut valeas.*

CAPVT I.

Vnde nomina ista Hypocrisis & Hypocrita fluxerunt.

Ntiqua Græcia (cuius in erudito pulvere, & Romani pictores imagines suas delineare, & totius ferè orbis Mathematici figuras suas ducere non dedignantur) huic indidit nomen fabulæ. Neque ineptè mihi videor *καὶ τοῦ χρίμα* fabulam

vocare: idque duplici de causa: cùm, quod perinde ac in fabulis, pleraque falsa, nihil vel parum admodum verū in ea reperiatur: tùm, quod ipsi Græci, histriones suos, hoc est fabularum suarum actores, hoc nōmine insignes esse voluerunt. Voces igitur istæ totæ Græcorum sunt: nam & *χρίμα*, *κρίσις*, & *κρίσις*, simplicia nomina ex iisdem fontibus hauriuntur. *κρίμα* idem Græcè, quod iudicium Latine: *κρίσις*, non iudicium, sed iudicandi actum denotat:

κρίσις, nec iudicium, nec iudicandi actum, sed *τὸ κρίμα ἐμψυχον*, quemadmodum Aristoteles in Ethicis, *τὸν δίκαιον δίκαιον ἐμψυχον* appellat, maiori vocis quàm rei discrimine.

Lib. 5. cap. 7.

Horum autem *καὶ τὸ τοῦτον, κρίμα* est, è cuius præteriti passivi totidem personis, tria ista nomina deriuantur, quæ pro eo, quem sortiuntur ordine, singula sensum adaugent: à prima persona *κρίμα*, rem nude proponit, iudicium tantum sine vlla vel motus vel personæ ratione: à secunda *κρίσις*, vt sit iudicium actum apponit: *κρίσις* à tertia

ut sit actus, vel actu iudiciū actorem tertio adiungit: sicque tribus istis res tota absolvitur: re tanquam fundamento, actione veluti parietibus, persona quasi tecto: quod si quis insuper *ὅτι* adiciat (cum *rectum* regulam, et *perfectum*, additamentum respuat) demolitur illud quod erigere conatur opus. Siquidem *ὅτι* *ὑποκρίσθαι* ad verbum, Subiudicium, quod æquē in vitio habetur ac Præiudicium, alterum extremum. Hoc enim mihi inuenerē videtur. Quod non sit quod præ se fert, Sed quod sit id subsit, tota nimirum ratio iudicandi *ἐν* *ὑποκρίσει*, sub ea specie, non in ea specie quæ apparet continetur.

Quod hæc dilucidius appareant, superius dictum inuertamus per *ὑποκρίσθαι*. Græcè histrio *ὑποκριτής* dicitur: Latine hypocrita dicatur histrio. Histriones autem videmus aliud re-vera esse, aliud ad speciem esse induit ad tempus personā, cum nihil minus sint quā id quod sunt. Agit in scenam Achilles timidus homuncio: Aristidem iniustus legirupa: Socratem indoctus blatero: Fabritium, profusus nepos: depositā autem, quam sustinere videntur, personā, quales sunt, oculis subiiciuntur: tales sunt histriones. Hypocritæ: in vultu Socrates, Achilles, Aristides, Fabritius detractū verò, quā caries eorum et putredo tegitur larvā, postposita præpositione *ὑπο* facile vt in febribus se *ὑπὸ* ostendet *ὑποκρίσθαι* *ὑπὸ* *ὑποκρίσει* *ὑπὸ* *ὑποκρίσει* facile declarant.

Etenim præpositio ista si cum aliquo societatem contraxerit, ingenio est servili et malo. Nam cum et nominis cuiusquē, & *verbi cēsus* a sensu aestimetur, primum plerisque sensus diminutionem arguit: deinde in nonnullis sensum aliquid et cum fraude fieri denotat, adeoque non diminuitur tantum genuinus *ὑποκρίσθαι* sensus in *ὑποκρίσει*, verum etiam alienā fraudis mixturam sensum sine sensu admittit: & proinde qui quantū a uero aberret et defleat a

recto

recto hypocrisis in-venire cupit, hoc illi primo quoque tempore est faciendum: dissolvat compositionis vinculū & societatis fœdus rumpat, sicque nuda in simplicibus veritas apparebit: quantumque à simplicis integritate in re bona detorquet sensum quod illi apponitur, tantum ei in toto vitii accrevit. Quocirca quum tantum additamētō

Acianus itē
11,3.

detrimenti cepit vox ista, ut à vero bono in fictum penitus degeneraret, scitē mihi Lucianus, qui non ut Demosthe-

Demosthe-
nes.

henes, scenicos artifices ὑποκριτὰς vocavit. Τὸτο δὲ τὸ δράμα ὁ δὲ πρότερον ἔτε θεόδοτος, ἔτε Ἀεῖσδοτος ἐπικρίνατο ἀλλὰ Μίλων ἤρ- νίζετο, καὶ ἡ δὲ πρὶς ἄλλος ἦ παλαιῶν ὑποκριτῶν. Nēque verò cum

Paulania ὑποκρίνεσθαι παραφύαν, pro, *Ageretragediam* usurpavit: Sed etiam somniorū coniectores hoc ipso nomine

Paulanias

dignos iudicavit: Μὴ ἐνείρων ἡμεῖς ὑποκρίτας ὑπέληφεν. Quod

Lucianus.

etiam aptissime in nostros hypocritas quadrat: qui quū ut histriones ad viuum vera imitantur, multa tandem dicunt quæ uti faciant tamen vix per somnium quidem iis in mentem venerunt: aut si venerunt, pro more somnii in hanc vel illam partem rapi possunt pro arbitrio fingentis, Ita in umbra norunt ambulare ita uel ipsi umbra sunt.

Quamobrē e re mihi dixisse videtur, qui quod τῷ hīc ἀπὸ τῆς Ἀπὸ καί τας, asserit, ut is sit hypocrita, qui à iudicio abhorrens iudicum ora vultusque reformidat.

Cap. 2.

Quiparentes tam perniciosæ viperæ.

A nominis notitia in rei naturam descendendū, et quoniam res omnes quampiā habent à quā dependent causam, adeo ut nē ipsæ quidem causæ careant causis, usque dum ad primam omnium causam, nempe Deum, pervenimus. Proinde non secus in animi vitis ac in corporis morbis intento medico adeoque solerti philosopho causas prævenientes, curæ esse debent. Quamobrem

mobrem ut à primis ordiar, Pythagorici primam quoque
causam, à quâ omnibus bonum adest *opportunitatem* no-
minauerunt. Qui natate cupient, fluctus ductum sequun-
tur: qui navigare solent, ventos obseruant: Non nautæ, non
natatores periti magis quàm hypocritæ. Vides quò ciuiles
fluctus diuoluuntur? rarò videbis absque hypocritis: vnde
popularis & tumidi honoris venti flant vides? sine hypo-
critis nunquam videbis. Quippe tempori inseruire pri-
mum ducunt versipelles homines, qui cum delphino in
motu quietem capiunt. Est autem *καιρός, τὸ ἐν τῷ χρόνῳ*,
ocasio est illud quod bonum est in tempore, licet non
semper ad bonum: & est primus motor in sphaera actio-
nis, vtcunque actio desleat à centro bonitatis, quam
qui nacti sunt fucum faciunt, si fumum capient, & sine
qua res eorum decoquit ferè.

Huic, subdoli ingenii triplex addi causa potest: *humana, naturalis, diuina: humana* *provenit præceptis, educa-*
tione, cōsuetudine. Præceptis, cuiusmodi sunt qui se totos
Machiauello in disciplinam tradiderunt: cuius (ne in tam
pernitiosa re exemplum deesse formiditis) præceptum
vnum atque alterum audietis, libro qui inscribitur Prin-
ceps, cap. 15. sic habetur. Qui se virum bonum omnibus
partibus profiteri studet, cum certè inter tot nō bonos pe-
riditari necesse est. Necessariū est itaque principi ut præ-
ceptum habeat (si se saluum velit) qua ratione esse possit
non bonus: idque pro rei necessitate in suum convertat
vsum. Apage sis, non places. Quotusquisque est inuentus
qui vt regi gratificetur, regem ipsum negliget, vt subditis
beneficiat. Est autem animus etiam in rege rex, corpus
sub forma subditi: qui igitur animi maiestatem uiolat
(quod facit, qui quouis modo suadeat principi vt non sit
bonus) is regem è rege tollere conatur: Nulla est, mihi
credite, perdita salus sed ille per omnia sui similis, addit

ulterius

ulterius cap. 18. Proinde non est quòd princeps eas omnes superius descriptas virtutes ostendet : sunt enim adversus tales dissimulandæ sæpenumerò , callidèque tegendæ . Quocirca ad omnem ventorum & fortunæ conversionem uersatile ingenium princeps habeat &c. Hac & huiusmodi sunt præcepta, quæ si quis ad unguem calleat dubiù non est quin brevi impostor egregius sit euasurus.

Quod felicius infelicius succedet si his præceptis *Educatio* accedat. Atque etiam hac in re dicam cum Machiauello : Nolim Alexandri sexti, Pontificis exemplum silentio præteritù. Is nihil aliud quàm mortalium impostorem egit, nihil quàm ad omnem malitiam & fraudè (quò hominum genus falleret) mentem suam exercuit. Atque reperit subiectam quam tractaret materiam: In asseuerando autem qui magis fuerit efficax, aut qui speciosius iuravit insuradum, vicissimque qui minus præstiterit, nemo unquam fuit: nihilo secius doli vnquam non commodè ei cesserunt. Hanc enim fallendi artem moresquè hominum probè callebat. Proinde filius eius Valentinus ille Cæsar Borgia *καὶ ἡ πόσις καὶ ὁ δόλος*, eius auxilio & opibus adiutus, eius consilio & sumptibus educatus, par patri habitus, in hac arte excelluit: adeòque illius vita à magno illo politico in exemplum trahitur omnibus eiusdem artis professoribus.

Machiauel
lus.

Quocirca licet multùm valeant præcepta, plus tamen confirmat educatio: Longè autem plurimùm, quæ in humanis tertium locum obtinet, *Consuetudo* prævalet. Namque Græcis in more positum est, *κακόνδεις* homines appellare, qui cum malitiæ & pestilentis naturæ nihil præferant, mirè tamen insito pervrunt veneno: idque similitudine ductà ab ulceribus eiusdem nominis: Sunt enim *ἐλκὴ κακόνδεις* teste Aegineta & Celso, vlcera quæ aspectu *Aegineta.* mitia videntur, vi autem difficultatis continēt plurimum: Similiter

Similiter qui iam usu edocti fraudis integumento odium velant, Frontemque serenant (vt loquitur poeta): ii, licet nos benigno aspectu intueantur, plurimum tamen maligni humoris, animo tegunt exulcerato. Præcepta quidem generant: Educatio adauget: sed Consuetudo in modum humoris incrassat, in arctum compingit & nervos addit. Præcipue si hisce principiis se etiam insuper *natura* insinuet. Non enim æquè capacem uersutiae duco Capadocem, ac Cretensem: non æquè Germanos, qui (*vt est auctor Tacitus solent secreta pectoris prodere licentia ioci*) ac Aeoles qui hoc ipsum peculium fecerunt, quàm αἰολῶν nihil aliud sit quam decipere apud Heroclem. Naturalis nimirum elementorum alimentorumque diuersitas multum præstat sapissimè etiam in eadem regione, quæ est causa quòd è nostratibus Norfolkienſes astutiores habebantur: meritum non dico sed factum.

Omnium verò potentissima causa est *diuina*, loquor cum Proclo, qui hanc triplicem facit ex *Deo*, *Dæmone*, *Fato*. Quippe Platonis est disciplina cum cæli diuersa, tum terræ à diuersis stellis, diis, dæmonibus, hæc à superioribus, illa ab inferioribus regi semper ac gubernari. Quin & spiritus etiam superiores nostris influere spiritibus, omnemque vim & virtutem ad nos à superioribus dimanare astruunt Altronomi. Hinc Saturni gravitatē in tristitiam, parsimoniam rigiditatemque labi: Martis magnanimitatem in audaciam temerè se periculis obiectantem: Mercurialem industriam in Vafricias & vernilitates, vt testatur Cælius: sed quid opus est testibus? nos neque a Deo, neque à fato hanc deducimus belluam, si piè & verè loqui velimus, cum ipsa Dæmonum responsa, oracula, ipsa, cuius sit soboles manifestò declarant. Quot illic simulationum inuolucris tegitur, quot velis obtenditur veritas: Dico te *Æacida Romanos vincere posse*: En vobis qui hanc

Tacitus lib:
de moribus
Germanorū

Cælius

hanc profitemini artē, quem habetis architectū, quo parētē
gloriamini. Haftenus in vno genere caufarū, ad extra (vt
loquuntur ſcholastici) verſati ſumus, *in efficiente videlicet*
quæ potentia agens patris vim & efficiaciā representat.
Nunc de fine ascendendum, qui quaſi potentia paſſiua ma-
tris amula, rem ipſa intentione veluti utero concipit &
fouet donec formam tandem ſuperinducat. Finem au-
tem hiſeundem, qui & ſophiſticis, eſſe ſtatuo. Nam pa-
rallela vitia dicuntur Sophiſta & Hypocrita. audiamus
itaque diuinū præceptorē in libro *περί ἐλέγχων ſοφιστικῶν* cap.
2. hiſ verbis. *ὅτι σοφιστὴς χρηματιστὴς, καὶ φανερῶν σοφίας, μὴ*
ὄντων δ'. vbi duplex vtrique proponitur finis, vltimus qui eſt
quaſtus & quo hic acquiritur quaſtus finis medius, & *φανερῶν σοφία* apparens ſapientia dicitur. Hoc tantum inte-
reſt inter Sophiſtam & Hypocritam, quod Sophiſta ſit
διαρρητικὸς ἰπικρυτής, Hypocrita eſt *ἀφαντικὸς σοφιστὴς*. Hiſ de
externis cauſis prælibatis, reſtat iam vt internas penitus
introſpiciamus.

Aristoteles,

Cap. 3. Definitio cuiusque partes.

Si philoſophorum placita diligenter, vt oportet, ſcrita-
bitur, inueniemus quod conſtituētēs, & conſtitutæ
rei ſunt cauſæ. Conſtituentes appello, quæ rem, vt ſit con-
ſtituunt, cuius farinæ ſunt efficiens & finis. Conſtitutæ,
dicuntur, quæ non conſtituunt tantum, ſed rem etiam
conſervant in ſtatu quo, vt fabulantur iuridici noſtri, cui-
uſmodi ſunt materia & forma. Quæ cum finitionis pa-
rentes pariter & proles habeantur, tentabo eas definiendo
explicare. Græculus quidem *ἀνὸνυμος* hanc ſic aggreditur
provinciam, vt cunq̃e adminiſtrat. *ὁ πόνος*, inquit, eſt
ἀρρῆς τῶν ὄντων ἡ κατὰ αὐτοὺς τῶν μὴ ὄντων. vbi ſe dialecticum
malum, phyſicum haud bonū oſtendit. Nam cū genus
logicum ſit materia phyſica, & phyſica forma ſit logica
differentia: proſectō duplex in vna definitione genus dia-
lectico

Gradus ad
Hypocrisin

Iectico *ἀντρον*, physico monstrum videtur. Est tamen in hoc nimio minus: hoc siquidem modo, mendaciū quodammodo describas. Atqui mendacia omnia, aut nihil sunt ad Hypocrisin, aut quidam tantum gradus ad illam. *Frons, oculi, vultus*, persæpe mentuntur, oratio autem sapissimè, vt inquit Marcus Tullius. *Frontis* mendacium, fraudis diuersorium, cui quum veteres, vt refert Plutarchus, osculi religionem tribuerunt ab illis habet vt osculum porrigat, à nobis ut damnum præstet Mendaces verò

Oculi. *oculi* in fallèdi arte doctiores: quippe animus in iis habitare dicitur, & proinde si mens dolosa fraus ibi non tam commorandi diuersorium habet, quàm habitandi domiciliū. At verò *vultus* fallacia, vltiorem gradum addit, non

Vultus. frontem non oculos, sed totam faciem omnemque oris habitum ad fallendum componit, adeò vi fraudis feudum non immeritò dicamus. Ista verò omnia nihil sunt, nisi etiam *oratio* accedat fraudulenta, quæ fraudis syngrapha habetur & euidencia, vt barbari nostri leguleii, qua diuersorium, domum & feudum tutò possideat is qui habet, & possideat tantum non fruatur iis quispiam, nisi adhuc etiam vltiùs progredietur. Nam licet frons benignus insidias struat, oculi fallaces illecebras parent, vultus compositus hamum adornet, lingua blanda escam apponat, nisi tamen

Manus. perita his adiungatur *Manus*, frustra fit piscatio; hinc fit quod Plautinus senex Additas sibi manus dicebat, cum se deceptum querebatur. Nam ut fidei, ita perfidiæ sedes in dextris: & ut manus porrectio *ἡ πίστις κατὰ τὴν δεξιάν*, aucthore Gemisto: ita & Thesala fides in *παραπλοία*. in factis fraudis primitias carpit. Quòd si crebris actionibus perfidia se frequenter ingerat, adeò vt talium factorum perpetua quedà series appareat, iam profectò messis aderit, critque fraus in vna actione dolus malus, quæ per totam *vitam* fiat hypocrisis. Vitam quum dico, nullū prædictorum

rum

rum excludo non frontem, non oculos, non linguam, non vultum, non manum, horum siquidem omnium, quaecunque adulterinâ specie fallunt, *vitam perfidiam plenâ complexionem esse* arbitror. At quum huiusmodi vitam dico, pugnam dico, non consensum, quia hæc ut multa coherent, non ut unum: quum mendacio *multiplicitas* sit cōsecrata, ut veritati *unitas*. Reuera *veritas est semper adequatio, aut speciei cum re ipsa, aut intellectus cum specie, aut orationis cum intellectu, aut facti cum oratione*: & proinde quum nulla sit in adæquatione contrarietas, nec erit in veritate. Omnis igitur contrarietas in falsis, omnis pugna in contrarietate: maximè autem pugnant quæ contradictionem implicant. Vita igitur eorum talis pugna est eaque contradictoria, & ea etiam in sūmæ rei discrimine, lingue & manus; *quorum orationem vita redarguit*, ut recte Tullius. estque in hoc etiam aliquid quod animaduersione dignum censeas, non enim oratio uitam reprehendit, quod est penitentis; sed uita orationē, quod est simulantis. Quod si vel hic etiam consisteret, nec longius adhuc serperet morbi huius contagio; si victoria ex parte boni staret (hoc est) si Stoicè. i. honestè viuerent, utcunque ab Epicuro loqui didicerunt felix esset exitus principii parū fortunati. Verū quum ii sint impostores nostri, ii seculyffes, qui, ut cum oratore dicam, *ita loquuntur ut vitiis, ita viuunt ut virtuti valedixisse videantur*: vergente eorū semper in deterius statu, flagrantibusque indies vitiis, certò certius est incendium tale non nisi ruinâ extinguī posse. Quum igitur tria ista insunt hypocrisis, *Mentiri, Dissensire, Vincere* (*mentiusur vita, dissentiunt à seipsis verbo & facto, vincunt bonum malo*) opere-præ-tium erit talem excogitare uocem, quæ tria ista *mendaciū* ex oratione & moribus conflatum, *pugnam* ex affirmatione & negatione concitatam, *victoriam* à parte mali

partam, comprehendat. Veteribus licuit, quò rei vim
 uerbi efficacia exprimeret, ἀποκρίσεις excogitare: quid
 ni etiam & nobis licebit haud dissimili causa (non
 tam nouè quàm necessariò) ἀποκρίσεις dicere? præsertim
 quùm & prima composita ἀποκρίσεις, κατὰ φασιν, frequentiori
 in usu sint quàm illa veterum. Nam in dialecticâ, propo-
 sitioni inferuiunt, in rhetorica sedem obtinent, in figura-
 rum familiâ: & in vita còmuni apud Athenienses ἀποκρίσεις
 erat, quùm alter alterius bona aperiebat, quò factò eum ad
 fortunatum & publici muneris permutationē invitabat.
 Deinde et nomen etiam simplex sensu proposito nostro
 accommodatissimo gaudet. Fuit enim φῦσις (teste Sigonio)
 detectio eorum, qui in metallis aut emporiis exercendis
 deliquissent, aut qui vectigalia publica auertissent, & (vno
 uerbo) omnes occultorum delictorū putrefactiones φῦσις
 sunt appellatæ. Quæ quidem omnia apprimè hypocrisis
 conveniunt, sunt metalla ficta, nūmus adulterinus, merx
 mala, damnum publicum, latentes cuiuslibet morbi pu-
 trefactiones. Vt igitur antiqui scriptores ἀποκρίσεις τῶν
 ὄντων *pro redintegratione eorum, quæ certo tempore redeunt
 ad metam*: ita nos per ἀποκρίσεις τῶν ψεύδων breuiter hy-
 pocrisin definiemus. Quæ in uoce est mendacium in con-
 tradictione, est pugna inter negationem & affirmationē,
 ἀπὸ κατὰ, est victoria à parte putridi, φῦσις quia totum com-
 positum simplicis naturâ sapit: & proinde hanc latinitate
 donare magni moliminis opus videtur; tentabimus autem
 ut possumus, si prius fufius & ἐμφατικώτερον, hanc quam in
 manibus habemus definitionem absolvamus, quæ sic ha-
 betur: ὁ πόκειν ἐστὶν ἀποκρίσεις τῶν ψεύδων τῶν τῶ λόγῳ ἔργῳ
 ἀντιπηκνόντων: *Hypocrisis est quorundam mendaciorum uerbo
 & vitæ pugnantium reciprocatio tacita*. Dico reciproca-
 tionem, *verbi & vitæ mendacis*: quia quod fictum
 in verbis, in factis falsum invenitur: & quod falsum in
 factis

factis, idem in oratione fictum. *Tacitam* dico, quoniã est
ἄφωνον ἔργον ἀπεχόμενον λέγου.

Cap. 4. De latitudine verbi & vitii.

QVI ædificia emunt solent agros etiam & latifundia
 diligentiùs contemplari: ne propriã incuriã, uel ipsi
 ferant, vel aliis inferant iniuriam. Pari modò & nos causæ
 nostræ pomæria quasque campos prospicere debemus,
 ne si ea à nobis in hac causâ, quæ sunt parum *ὑμῶν* pro-
 ferantur, à Pe. Ramo vindice in numellis *ἐπιπροσώτων* includi
 iubeantur. Atque veluti in agris, ita in rebus sunt *notæ ter-
 minales*, verba videlicet, quibus rei fere omnis ambitus
 clauditur & terminatur. *Notæ* verò istæ dominos cum
 latinos agnoscunt, tum Græcos. Verum-enim-verò cum
provincia nostrasit à Græcia deducta colonia, ut supra satis,
 a Græcis potiùs incipimus. Quintilianus vir ferè Græco-
 latinus, ut oratorem suum institueret simulationem *ὑψίμα*,
 dissimulationem *ὑπὸ* esse uoluit. Græci uerò ipsi, ne in
 fabulosa materia à fabulis discederent, totam hanc artem
 non *ὑπὸ* sed *σπορὴν* esse dixerunt. Quod à comædiis mu-
 tuatum nomen fuisse, ostendit Aristophanis interpret
 his uerbis *ὅτι μὲν γὰρ χορὸς πρὸς τὴν ὑποκριτὰς διελέγχετο, πρὸς τὴν
 σκωπὴν ἀφαιρέσθαι: ὅτι δ' ἀπὸ τῶν τῶν ὑποκριτῶν πρὸς δ' ἡμῶν ἀπα-
 γράφεται, καὶ τὸς ἀναπαύσας διεξήκει τὴν τοῦ ἀγέλαϊτο σπορὴν*. adeo ut si hy-
 pocritã, siue in oratorũ campis, siue in comædiorũ theatro
 quæras, cum *ὑπὸ* καὶ *σπορὴν* videbis: nec non in uita com-
 muni illum inuenies, aut cum Chamaeleonte se in adiacen-
 tem colorem mutantem, aut cum heliotropio ad solis
 motũ (hoc est ad domini cuiusvis nutum) si quid ei inde
 lucelli surgat, se conuertentem adeòque ubique hypocrisis
σπορὴ dicatur.

Quam tamen uocem postea ut magis efficacem redderēt
 è simplici compositam effecerunt, & *ὑποσπορὴν* uocauerūt.
 Dicebatur præterea, à fallendi artificio *παρολόμενον, πα-
 ραγογὰ,*

ragoga, *sophisma*, *phanacismus*, *paraphora*, *scenoria* Quinetiam et *goetiam* appellarunt, quod sensus hominū fascinaret præstigiatrix pessima.

Hæc Græci: Romani autem imposturam, vim ueteratorem, perfidiam, colubrinum ingenium nominauerūt. E quibus postremū illud maximè mihi rem acutègisse uidetur quod huiusmodi homines more colubino uiuūt ut loquitur Plautus hoc est ut ego interpretor, sub herba latitant, depalcunt uiridaria, & licet miris se giris implicent, quam sciitissimè tamen se suaque in rectam formam extendunt: & cum maximè recti specię præferant, pròptissimè stimulis fodicant.

Sed nō placet diutius in uerbis immorari: præsertim cum in rebus ipsis, illud quod quaerimus inuenire possimus Πάρτε ἀγαθῆς τέχνης, inquit diuinus præceptor, at non omnes bonum assequuntur, licet quod sequuntur bonum omnes assequerentur, proinde inest rebus ipsis τὸ ἐλπίδες ἀγαθόν, καὶ τὸ φαυλόμεινον, quod sub ratione boni, sub specie satis amabili, lethale solet uenenum læpissimè propinare. Hinc fit ut *voluptas* escam habeat & hamum: hinc *honores* coronam ferant & gladium: hinc *diuitia* marsupium gerant et mastigem. voluptatis escam auidius deuorant adolescentes, honoris coronā ardentius expetūt uiri, diuitiarū marsupiū lubentiūs senes ampleantur: diuitiis inhiant mercatores, honores aucupantur aulici, à voluptatibus Academici, ut *manum a lippo* abstinent. Nullum est vitæ genus, nullus hominum status, quin sibi aut ab vili, aut à iucundo imponi faciliè patiat. Verum tamen ista duo vtile, iucundum φαυλόμεινον ἀγαθὸν plerumque, apparentia tantum bona, in albū λευκομήκρον rescribantur; quæ leuiter gustata, quàm percepta penitus, suauiora. Nam cum tria sunt quæ hominis in homine uelle excitant, *appetitus*, *phantasia*, *intellectus*: tria sunt etiam extra hominē, quæ

quæ tribus in homine respondent, quæque priora è potentia in actum educunt, cuiusmodi sunt, *iucundum, utile, honestum*. Tentabimus si placet, quid sincerum in his, quid spurium, quid apparens tantum, quid solidum investigare. Primum itaque quoniã vt loquitur Pindarus,

Πειρώτην κ' ἄρ' ὁ θεὸς ἐν βυσσίνῃ ἀρέσκει κ' ἐν ὄρεσσιν ὀφθαλμοῖς. Quæramus ab *appetitu* an sibi veritatem proponat, aut imaginem tantum & umbram sectetur? respondebit opinor se nihil cum veritate cõmerciũ habere, satis sibi esse *iucunda* sequi, et contraria averfari, interroga *phantasiam* quid sibi velit: et illa etiam respondebit, se sibi (vt nunc sunt tẽpora) sapere: modò omnia in suum cedant *commodum*, se nihil curare amplius: regna meditatatur & honores, munia tamen si offerantur, non recusabit, vel versuram, vt quovismodo ex dampni cupidis & lucri-perdis homuncionibus quæstum faciat. Tandem ad *intellectum*: quid ille? meum est, inquit, *verum bonum*, simulque verborum & rerum pariter incudem & malleum ostendit, inventionem intelligo & iudicium, quibus veluti instrumentis, & vile apprehendit & iucundũ, utrũque tamen sub ratione veri, quòd si quovis tempore à verò separetur vel utile vel iucundũ, utrũque statim vt supposititiũ reiicit & contẽnit.

Atque videte, quæso, quàm bellè hæc ad invicem cohareant. *Phantasia*, è Græcorum castris prodeunt, fit ei obviam, eiusdem & nationis & familiæ obiectum, quod *φαντασµα* dicitur. *Appetitus* ciuem Romanũ, QVOD APPARET BONVM Latinũ obiectũ cõcomitatur. *Honestũ* verò hæc duo continet *Verum & Bonum*, estque *voluntatis rationi obtemperantis obiectum*: ad quod *mouetur voluntas, ut ad verũ per intellectũ, ut ad bonũ per se*. At hĩc noua potest oriri quæstio, quid in caussa sit, quòd nonnulli homines omneis curas & cogitationes in iis rebus figunt, quæ tamen intelligunt omninò, et certo sciunt,

Bodinus.

nec vera esse, nec re-vera bona : tales sunt Dionysius in-
nior, Danades, Sardanapalus, & Scotiae reges quos luxur
perdidit: tales Pompeius, Antonius, Cæsar, Galba quos
honor pessum dedit; tales Polymnestor, Glaucus, Vespasi-
anus, qui omnes pecuniarum parci, animarum prodigi
exiterunt, & in quos omnes quadrat illud Medæ apud
poetam

Ouid.

video meliora, proboque

Deteriora sequor.

Huius verò rei ratio reddi potest, quòd uel ipsa ratio
fallaci dulcedine quasi incantamento in appetitus gremio
obdormiscat, uel fugaci phantasmate voluntas abrepta in-
tellectus imperiū negligat, & rationis frenos respuat &
contemnat, fiantque *in Sophomus* isti & phanatici homines
quasi equi calcitriones qui incessores calcibus petunt, quia
revera superiorem voluntatem subiiciunt inferiori.

Adde etiam quòd tanta sit in rebus similitudo, tantæque
ex similitudine fraus, ut speciosa à puris, adulterina à ueris,
incerta à certis haud facile dignoscantur. Atque certè pro-
digio simile est, res diuersas easdem esse uideri, cum tamen
quæ felle tauri peruncta sunt auri splendorem referant,
(quodque uix fidè impetret) *contraria eadem & similia*
esse: at hoc etiam usus frequens familiare reddidit:

Nihil est fortitudini inimicum magis quàm temeritas,
nihil uicissim illius imaginem repræsentat magis quàm
temeritas: pugnat cum liberalitate prodigalitas, at quam
destruit, conatur in multis imitari: superbia sibi mag-
nificentiæ uerba fingit & gestum: inuidia solertiæ partes
agit: malitia sapientiæ speciem præ se fert, auarus pro fru-
gi, inconstans pro prudenti, austerus pro temperato, ob-
scænus pro faceto, rigidus pro iusto habetur.

Nec profectò perinde mira res esset, *si hæc in uniuerso in-*
essent singula, at verò cum hæc in singulis inesse posse uni-
uersa

uersa dicamus, hoc illud est quod miraculo proximum uidetur. Nec tamen nos hæc, sed diuinus philosophus in Theæteto: cuius hæc sunt uerba *Νῦν αὖ ἐν ἑξῆσι λέξω ποιεῖσθαι τὰς ἐπεὶ αὖτα πᾶσι δὲ πῶς ὀφείδω*. Nunc, inquit, rursus in unaquaque animâ fingamus colūbariū in quo sint aues cuiusque generis: ubi (omni procul dubio) gryphô utitur aues, non aues intelligit, sed affectiones, in modum uolucrū volucres. Et proinde cum talis sit cuiusque animus, vt in illo omni genæ affectiones quasi aues nidos suos cōponāt, quid ni poterit quipsiā, perdicis uafriaciā libidinē perdicis tegere? vt quamuis (ut loquitur Plautus) Cuculus uiuat, columbinam simulet castitatem, à qua specie omnino non abhorret? quid ni insidietur aliquis ut serpens, qui se perfidiosis serpentis latebris abscondere nouit? Quid ni ueteratores, homines mali, malitiosi, perfidi, non aliter ac *psittacus & hyena* humanam expriment uocem & tamen præter uocem, humani nihil obtineant, cum animo naturam retinent feram et belluinam? Quocirca ut rem paucis absoluiam, *et uerba sunt ueteratoria, & res sunt fallaces, & omne uitium nihil aliud est quam impostura.*

Plato Theæteto.

Plautus.

Cap. 5.

De Hypocritarum generibus.

Quæcunque fuit unquam aut est fallendi ars qua homines hominibus imponere consueverunt, ea aut se ciuilibus immiscet negotiis, & *ciuilis* dicitur: aut sacris sese interponit et *sacrilega* est appellanda.

Ciuiles impostores aut *totam rempub.* uel ciuitatem in fraudem inducunt, ut Oliuerottus Fermanus, urbem Fermum: aut *partem aliquam*, eamque principalem: ut impostor ille Gaueston Edvardum secundum Anglorum regem. Hi sic compositi fesculysses: uel *tristitia tegunt* si uindictam parant: uel *leta fingunt* si emolumentum sperant: usque adeo probè tenent quibus aribus homines

Lege historiam apud Machiavel. lib. de principe cap. 8.

nes

nes conciliandi sunt; quibusue perdendi.

*Cap. 6. De iis qui suis technis & fallaciis totas respub.
& ciuitates in fraudem induxerunt.*

Cum omnis societas, omnisque adeo respub. & ciuitas: tribus his præfidiis fulca sustineatur; *Vt sit, Vt sub certo imperio sit. Vtque imperanti non solū publica ciuitatis utilitas; verum etiam priuati cuiusque ciuis salus chara sit:* rationi porro consentaneum erit totidem etiam modis respub. pariter et ciuitates; *vel ruere penitus, vel saltem declinare. Aut enim funditis subvertuntur; aut tumultuanti similes à statu ad statum conuertuntur, aut vel legum dignitate, vel immunitatum amplitudine, vel ciuium libertate diminuuntur.* Omittam hic de ciuitatum euersionibus aliquid dicere, quæ non tam vulpinam astutiam quam leoninam uim requirunt: aut si requirunt, pro instrumento militaris disciplinæ ea utuntur: castra ingredi, nec licet, nec lubet. At uero rerumpub. conuersio quæ Græcè à Bodino *ἀλλοίωσις* perpèrā (licebit uti spero, cum ut parum acutum arguere, qui in præceptore nostro reprehendendo nimis argutus) à nobis *ἀλλοίωσις* dicitur: quia generationi similis. quod vnus status interitus ortus sit alterius, hæc inquam, a fraude initium sumit & incrementū. Nam cum sex omnino sunt rerūpub. conuersiones perfectæ, ut idem est autor Bodinus, à *Monarchia ad popularem statum, à populari ad Monarchiam, ab optimatibus ad populum, à populo ad optimates, item à monarchia ad optimates, ab optimatibus ad monarchiā.* & totidem itiam imperfectæ: quid in causa est, quod nationibus illis, quæ aliis ingenio præstant crebriores huiusmodi accidunt mutationes? ut de Atheniensibus Genuensibus. Megarensibus, Florentinis: Syracusanis proditum est, nisi quod mobile eorum ingenium nouos indies dolos excogitaret, & cum fraus fraudem supplantaret, eos nouandis rebus quàm gerendis redderet aptiores: hæc est

Bodin, Arist.
otelis de ciue
definitionem
ut mata reii-
cit.

hæc est illa larvata sapientia, qua duce Athenienses centum paulò minus annis quinquies, Florentini septies, statum reipub. cōmutarunt. Hæc illa sapiens larua qua personatus Philippus Macedo, sub patroni notminis vexillo hostili triumphavit. Hic à Thebanis post Epaminondæ mortem creatus imperator, parta ex hostibus victoria eorum libertatē sustulit, ita ut dubitare quis iure possit, maiora ne ab hostibus an à clientibus uictoriam reportavit. Hæc arte populum Ro: tractarunt Gracchi qui eo ipso tempore quo regnum affectando populi libertatem eripere cupiebant, *populares* tamen vel maxime esse voluerunt. Quam etiam & alii artem facitauerunt Athenis quidem Thrasyllus & Thrasibulus: Romæ, Marius & Cæsar: Florentiæ, Fr: Valorius, & P. Soberius, *qui omnes, plebem in optimates armarunt*, ut mutuis armis tota reipub. concisâ & prostratâ, ipsi soli rerum potirentur. Neque solum in Monarchia, verum etiam in *aristocratiâ* locum obtinet hæc blanditia popularis, quæ ab Aristotele *δημοκρατία* nūcupatur, eaque duplex, cum potentibus tantum blandiatur, quo factò Charicles Athenis inter triginta viros uiguit & valuit: cum fecem populi palpo percutiunt *ἰσθμιαρχαὶ ἐντες*, ut Larissæ ciuium custodes.

Lege plura hæc de re apud Aristotelem

Veniamus nunc tandem ad eos qui *ex optimatibus principes non solū imperio, verū etiam & nomine ipsò euaferūt*. Talem imprimis Agathoclé Siculū fuisse historiarū tradunt. Qui ubi Syracusarum prætor creatus, & in ea dignitate constitutus fuisset, iamque ut principatum iniret in animum induxisset suum, quodque si omnium consensu obtinuisset, precario iure omnibus devinchum se fore nouisset, quo sese his uinculis expediret, suo cum Amilcare, qui tum in Sicilia cum copiis stipendia merebat, cōmunicato consilio, populum senat-

tumque Syracusanum die quodam coegit, tanquam aliqua quæ è repub. essent deliberaturus. En causam per se satis speciosam, & quæ à viri boni, iuxta & prudentis officio non abhorruisset, siquidem simulatione prius exenterasset. At uerò ad nutum ad constitutum iussit a suis militibus omnes senatores omnesque à populo ditiores ad unum interfici: quibus trucidatis principatum illius ciuitatis occupavit. *En uobis totam ciuitatem vnius fraude circumuentam: en vobis vnius vafricia ex optimatum potentia principatum.* Tales etiam fuerunt Pisistratus Cosmus Medices, Franciscus Sfortia aliique complures qui potentia quâ plurimum apud suos valebant ipsum tandem regnum inuaserunt. Neque Aristocratia & Oligarchia, verum etiam & *Democratia hoc modo in Monarchiam cessit. Primum autem re tantum, non nomine*, vt Genuenses democratas pertasi, quin & nomen ipsum regis non ferunt; cum verò huiusmodi sortiuntur magistratum qui omnem in qualibet re regat actionem, quare rex non dicatur proflus non video: deinde re pariter & nomine ut Anabaptistarum imperium in Munstera Westvalliae, cum Anabaptistæ omnem inter Christianos magistratum iudicem. ve abominantur; & tamen Leidanus sellarius opifex regem se ferens, triennium imperii maiestatem ac septra inuasit, qui tamen ab imperiali exercitu obfessus, & vrbe expugnata supplicio est affectus. Hæc de rerump. conuersionibus in ascensu nam mutationes per discensum casu potius & consilio quàm vlla fraude fiunt: quamobrem de illis non est instituti mei aliquid hic attexere. Ne tamen ipse asymbolus mensam meam alienis adornare epulis videar, apponam etiam ego aliquid de meo, nouam nimirum & in ascensu conuersionem, quam nec Bodino nec vllis quotquot adhuc scripserunt autoribus

vide Bodin:
lib. 4. de re-
pub. cap. 1.

Ascensus est
cum tota do-
minandi vis &
potestas ab o-
nibus vel plu-
ribus in vnum
vel paucos de-
rivatur vnde
maior splend-
or emicat, de-
scensus cū di-
minuitur & di-
spatur inter
ones vel mul-
tos imperii
maiestas.

in mentem uenisse persuadet illud, quòd omninò tacent, estque à *Monarchia ad Holarchiam mutatio*, verbi qui mirantur nouitatem rei non contemnunt antiquitatem: quippe in ipsis rerum primordiis, mundique infantia Gigantes memorantur, qui bellum diis inferre dicuntur, hoc est miselli homines qui summum in terris imperium tenuerunt, tantum in cælo quantum in terris valere voluerunt, diisque ipsis τῶ τῆς θεῆς ἀχλὺ totius uniuersi moderationem eripere conati sunt, hominibùsque fieri posse persuadebant, qua imposturâ cælum infinito deorû numero auctum legimus, quos tandem omnes præpotens ille Deus, qui vnus & vnicus, oris sui spiritu dissipabit. Hinc fit quod cum Alexandri magni imperium iisdem quibus solis cursus regionibus terminaretur, his non contentus, quasi soli ipsi finem præscripturus Iouis se filium iactauit, sicque proprio consensu in Deorum numerum est cooptatus. Callidius verò Sapho longèque subtilius τῶ διαρχίαν τῶ τῶ totius uniuersi imperium affectauit. Nam cum aves multas πλατυλάνας ἐκ ἰοσηπιδὸς φοινίκας reddidisset, adeò vt ab aliis Sapho, ab aliis μέγας δέθ distictè exprimeretur, eas aliquando omnes in adiacentes syluas immisit, sicque factum est ut cum aliæ ab aliis has notas didicissent, tota tandem sylva has edidit uoces μέγας δέθ Σάφω μέγας δέθ. Quibus auditis ignota caussa, nescio quam de se diuinitatis opinionē in plebecule animis concitarit. Hi igitur qui sic deo hominibùsque imponere se posse sperant impostores omnium maximi habeantur. Sed de rerumpub. conuersione quæ Græcè ἀλλοίωσις, & fraudis filia plerumque perhibetur, hæc satis fortasse superque. Nunc quoniam Aristotelicas μεταβολὰς non ἀλλοίωσις sed etiam ἀλλοίωσις complecti arbitror, quàm periculose etiam in hanc grassatur hæc bellua paucis ostendam. Hoc tamen prius sciendam

Bodinus.

endum est, *αλλοίωσις* quam Bodinus minus, nos cum omnibus Aristotelis interpretibus, satis Latine Alterationem, dicimus, *tum uere fieri, quandoque legum, morum, religionum, immunitatum, libertatis fiat mutatio, tamen si status imperii, ac maiestas idem permaneat, qui fuit antea*: ut si rex regi succedat, & a maioribus suis sancitas leges uel omnes uel pleraque abroget & antiquet, nouas ipse promulget, non potest hoc sine periculosa totius reipub: mutatione fieri, ut rectè Machiauellus potest tamen absque conuersione esse, & proinde aliqua est mutatio, quæ quoniam cum conuersione semper iuncta non reperitur, Alteratio potius, quam Conuersio erit nominanda. Neque tantum promulgatione & abrogatione, uerum etiam in ipsa legum executione, magna reipub: accidere potest alteratio, si mores leges perduxerunt in potestatem suam, quibus

Plautus in
Trinum.

non magis sunt obnoxiosi quam parentes liberis, ut præclare comicus; qui contra heroicis temporibus se totas ad illas accommodauerunt. Quamobrem has esse *αλλοιώσεις*, has esse alterationes, nemo est (modò sani sit cerebri) qui dubitat: quomodo uerò se huic fraus insinuat, illud est quod instituti nostri ratio exigere uidetur. *Primum dico legem omnem, quæ alteri legi fidem derogat & auctoritatem, debere magis publicam spectare utilitatem quam illa prior, quæ est mensura recti in reipub., sin minus, latet anguis in herba, captio est, non lex.* Bonæ istius indolis fuisse Cornelianam testatur ex Alconio

Sigonius de
antiquo iure
ciuium ro-
manorum lib. 2
cap. 12.

Sigonius his uerbis. *Frequenter coitus factiosorum hominum sine publica auctoritate mala publico fiebant: propter quod collegia senatus, consultus & legibus pluribus sunt sublata, præter pauca atque certa, quæ utilitas ciuitatis desiderasset, ut fabrorum, fictorumque: hoc autem potissimum factum est L. Cæcilio, Q. Marcio.*

Col.

Cos. quo tempore senatus-consulto collegia sublata sunt, quæ aduersus rempub. videbantur esse: hæc si proba lex, si senatus-consultum prudens, erat profectò lex Clodii tota ueteratoria: is nimirum tribunus plebis, non solum lata lege restituit collegia (quod à Dione libro 40. scriptorum, mutuatur Sigonius) sed etiam alia noua adiecit ex omni sæce urbis ac seruitio, ut Ciceronem in Pisoniana testatur idem author. Voluit videlicet uir prudens sibi que prouidus popularis haberi, quod fore aliquando tempus præuiderat, quo auxilium populare tutissimum sceleri suo & flagitiis perfugium futurum. Quapropter hanc non ut legem sed imposturam apud Suetonium legimus, Cæsarem Dictatorem abrogasse, & cuncta collegia præter antiquis constituta detraxisse. Non dissimilis huic ab Appio Claudio Decem viro lex lata est *Ne patriciis cum plebeis Rome connubium esset*, quæ res populo fraudi fuit, utpote quæ patres à plebe in perpetuum diuelleret: quo facto plebem contemptui, patricios inuidiæ exponeret: ipse verò, quæ erat ambitio, imperii clauum solus terneret. Verum hanc à Canuleio, contraria rogatione abrogatam fuisse testis satis locuples est Liuius, qui eundem Canuleium ita de toto iure differentem introducit. *Hoc ipsum ne connubium plebi cum patribus esset, non Decem viri tulerunt paucis his annis, pessimo exemplo publico, cum summa iniuria plebis: an esse vlla magis aut insignior contumelia potest quam partem civitatis, velut contaminatam, indignam connubio haberi: quid est aliud quam exilium intra eadem menia, quam relegatione pati: ne affinitatibus, ne propinquitatibus immisceamur cavent, ne societur sanguis cavent.* Hæc Liuius, hæc Canuleius, quibus si diis placet, meam quoque adscribatis sententiam. Si impostura non sit,

legis, hoc est, iusti nomine fraudem salutare, quid omnino sit prorsus ignoro potui plura de Vrinariis Vespasiani legibus, de arancarum telis Solonis plurima, de sanguisugis Draconis decretis nonnulla addere, sed mihi satis officio institutoque factum uidetur, vel hac tantum ratione potuisse ciuitatem falli docuisse. Proxima legibus sunt *fœdera*, & quæ in utrisque perfidia affines imposturas solet procreare. E cuius domo Cleomenes ille Spartanus prodiit qui dierum septem inducias, quas *ἀγορὰς* vocant cum Argiuis inierat: mox consopitos pactiorum fiducia, nocte ab illis tertia invadens, alios quidem contrucidauit, alios captiuos abduxit. Quum perfidia insimularetur, noctes iureiurando minime additas, est cavillatus. Quod si inducias sub nomine fœderis, vix comprehendi posse putetis, adiiciam istis quod magis esse dicetis. Romanus pontifex, perfidia caput quoties sacris initiatur ab ipsis Iudæis fidem accipit, eosque religionis suæ institutis summa cum libertate frui patitur. Verumtamen concilio Constantensi cautum legimus, hæreticis omnem fidem esse abrogandam: hæreticos uerò intelligunt patres illi eos omnes esse, quicumque fictum & fucatum caput pro vero non agnoscunt: ita dum fœdus cum paucis verè infidelibus ferunt, nullas non fraudes, nullas non molitiones in veram Christi ecclesiam machinati sunt: sub quo vexillo militant vbique ferè gentium patrice proditores subdoli, qui fidei iussione dispensationem, ut loquuntur, sortiti, quam sunt hypocritæ, exinde videbis, quod nouas subinde tragædias excitare, principes de folio dignitatis deturbare, & humana omnia & diuina miscere non dubitabunt. Hi circumforanei nebulones, quasi species sunt illius generis, quod totum terrarum orbem in eandem pellexit. Nec æquiores certe mutationem fraudulenta nonnullorum potentia,

& potenti fraude, *mores* ipsi perpeffi sunt. Contra quidem decus, contraque imperii dignitatem veteribus illis verèque heroicis ingeniis factum iudicaretur, si qui populi etiam vel tenuiores vltro sese inuito patrono, in patrocini alicuius gremium coniecissent.

Nostra uerò tempestate vtilium & honestorum tam confusa ratio est, vt recusantibus patronis pensionem non promittunt tantū, verū etiam soluunt clientes, idque non vt ab hostibus & finitimis, sed vt ab ipsius patroni latrociniis tutiores sint. Nam post calamitatem Papiensem Francis illatam, omnes Italiae ciuitates patrociniæ regis Hispæniæ magna vi pecuniarum mercari cæperunt. Lucenses quidem decem aureorum millibus: Senenses quindecim millibus: Dux Ferrariensis quinquaginta millibus: quod licet per se graue, illud tamen grauius, si quos patronos agnoscunt dominos inueniāt. Vt Ioannes Pannoniæ rex qui Austriacarum insidias metuens Turcarum clientelam subiit, à quibus tamen postea seruillem in modum oppressus est. Dico in his omnibus dominari fraudē in dominante: hoc vero plus fraudis habeat an sceleris non dicam cum nimirū qui patronus vult uideri ac pecuniam accipit, in ipsis tamen periculis clientes deferere: qualem patronū Sigismundus Augustus rex Poloniae Lisadnis se præbuit: quos in clientelam receptos Moschovitis in prædā tradidit. Sed hæc de exotica fraude tantum; nonnunquā verò reipub. *in se venenum confectum ipsa propinauit: hocque vel in Capitolio capitis sit, vel in officina pectoris, Astutam vapidō seruat sub pectore vulpem* (vt cum poeta loquar) *In capite* sic ostendo. Augustus, Tiberius Romani imperatores duo, idem status reipub. sub duobus, conditio uerò quare non eadem, hanc coniecturam facimus, quod regium plane ingenium Augusti cui libet statui, addam & homini quod suum erat permittebat.

tebat. Tiberii vero extrema simulatio: pro eo quo
 reipub. prosequabatur amore omnia ciuitatis munia &
 commoda ad se rapiebat. Et quamvis dubiis rebus fluctu-
 anti adhuc imperio se dominum nominari à quopiam
 prohibuit, tantos tamen in ueteratoria arte progressus
 fecit, ut firmato iam imperio, seipsa dominus senatus
 factus, ipsos senatores in seruitutem redegit: cum tan-
 tum ipse unus ualuit, ut quamuis ipse se satis habere, si
 locum principem impleat, omnes tamen reliqui ma-
 gistratus (ut Augusto falso idem se tribuisse asserit Ti-
 berius) omnia facta dictaque eius vice legis obseruarent.
 Neque uero *sub illo* solum alia fuit reipub. conditio &
 magistratus ab ea quæ fuerat Augusto imperante, ue-
 rum etiam *in illo* alia atque alia fuit. Nam & morum
 illi quoque diuersa tempora, & pro morum ipsius uari-
 etate, reipub. quædam quasi facies varia & uelut defor-
 mitate noua apparebat. Hunc igitur, qui dixisse fertur se
 ex omnibus suis uirtutibus simulationem præcipue ada-
 maffe, si ante oculos ponatis, & perfectam impossitam
 omnis imaginem habere, simulque omnes illius gradus
 perspicere possitis. Videamus itaque quid de eo Tacitus.
*Egregium dicit uita famaque quoad priuatus, uel
 in imperiis sub Augusto fuit. Occultum & subdolum
 fingendis uirtutibus donec Germanicus ac Drusus su-
 persuere. Idem inter bona malaque mixtus, incolumi
 matre. Intestabilis sauitia, sed obtectis libidinibus, dum
 Seianum dilexit timuitque. Postremo in scelera simul ac
 dedecora prorupit, postquam remoto pudore & metu,
 suo tantum ingenio utebatur. Equidem uita ipsius, a-
 deoque imperii illius status nihil aliud erat quam trage-
 dia, primo quidem moderatio, secundo speciosior, ter-
 tio rectior, quarto inclinauit se res, turpior euasit, quinto
 periit plane: siquidem is uerè periit, qui famam perdidit.*

Sicque

sicque vita illius totidem actibus quot tragædia clauditur. Atque etiam in hoc decorum tenuit, quod tanto in omnibus artificio fingere didicisset, ut quæ ipsa uera non esset, ea uera reuera videretur. Quævis ~~omnis~~ illius viri & ~~reipublicæ~~ non differunt genere sed modo, ita tamen se ad aliorum mores composuit, vt Augusti, Drusi, Germanici, Seiani uestigia vmbraue secutus, nusquam nisi in fine suis habeatur. Et quamprimum incepit esse suus, licet nunquam non idem, tum demum suum sibi vendicauit, vitium viz. & probrum, antea quidem vitio indulsit, tum tandem agnouit cum fructum gustauit. Hæc est igitur illa callida capitis intemperies, quæ siqua ciuitas correpta fuerit, non potest non in toto corpore grauissimos dolores sentire. Nonnunquã hi dolores à *pectore* originem trahunt, viz. à Conf. Pilone & Gabinio, à Tribunis Gracchis, qui uerbis defendebant ærarium, factis exhauriebant. Atque hæc de iis incommodis, quæ reipub. e legum, fœderum, patrociniõrum morum dolosa permutatione obveniunt. De populi immunitate libertatue à patriciis fraude imminuta, qui aliquid scire cupit Liviũ consulat: at cum senatus authoritatem, tum libertatem populi ab imperatoribus & miliõibus consciam sensim & postulatã docet Herodianus. Nobis ea incumbit cura, vt postquam hanc Mercurialem sobolem *versutiã* duas in tota repub. res machinari docuerimus, vnã, cum mutatur status, quæ *ἀλλοτρίωσι* dici potest, alteram, cum status manet, mutatis legibus, moribus, & fœderibus & huiusmodi, quæ *ἀλλοτρίωσι* appellatur, quibus ipsa respub. sæpius agitata motibus, grauissimas nonnunquam mutationes persentiscit. Nunc partes etiam eadem sæpenumero peste conflictrari reliquum est vt doceamus.

ἀλλοτρίωσι dicitur
cum status sit
ἀλλοτρίος ὁ ἀλλοτρίος.

Quomodo hypocrisis principem in ciuitate locum occupat, & de iis qui tristitia regunt.

SI tanta sic huius artis vis ut tota subinde respub. illius machinis concutatur, mitum non est partes illius pondere labefactatas si non succubant penitus, at saltem vacillare. Versatur in cōmerciis dolus, solet in comitiis fraus, plena sunt fora vitiligatoribus, plenae plateae perfidis garrionibus, plena ambulacra circumforaneis nebulonibus, nusquam foras pedem extuleris, quin anteaambulones perfidiam & imposturam videbis: quibus dum capiuntur misselli homines & miseri, planctus eorum & querela auditur, nihil inde detrimenti ipsa ciuitas capiet, At verò, si viri principes & primarii huiusmodi laqueis irretiti teneantur, magna etiam peruities, magna incommoda, in ipsum reipub. caput redundabunt.

Quamobrem ~~ad~~ *irrd'Ent* ad hominum conuentus spectantem priorem illam partem minoribus subelliis relinquimus: quantum in aula ualeat perfidia, unde quasi per propaginem in rempub. derivatur, si nobis sit propitius sumus ille genius (vel genii dator, & ingenii Deus) paucis perstringam. Primum itaque qui dolos nescit ut principē circumducatur, *is aut sibi lucrum aut principi damnum meditatur.* de priori illud tantum dicam, quod qui in rebus dubiis commodi sui atque emolumentum gratia ~~disputat~~ *disputat* cum Metio didicerunt, caveant illi a quadragis Metii & exemplo, ne forte ut animus ita etiam & membra in contrarias partes distrahantur. *At qui mali aliquid cogitat,* solet (modo in hac palestra sit exercitatus) tristes animi conatus, consilia tristitia, facta etiam conscia & tristitia, vultu benigno, voce placida velare. Verum cum varia sunt genera tristitum, non quaecunque intelligo, sed certa, Non enim dolorem ut de Aenea cecinit poeta *Spem vultu simulat,*

simulat, premit, alto in corde dolorem, hoc enim non impostoris sed prudentis est: non curam quæ cor urat, & semet ipsa conficiat, non huiusmodi vlla tristitia quidem *languida, inertia, passiva*, quæ possessoribus certè pessima, sed *activa volo, vivacia*, quæ animum ipsum stimulis quibusdam quasi furiis ad scelus aliquod & flagitium irritant & fodicant: cuius farine sunt *Odium, Invidia, Malitia*, quibus Alesto, Megera, Tisiphone non aciores dicuntur, non tristiores. Hæc sunt illa tria monstra, quæ qui debellaverit non mihi Hercules, hoc est fortis, sed Socrates, id est sapiens erit. Sed mihi cesso dum sto, rem ipsam aggre-
diar. De odio quidem hoc imprimis optandum esset, ut non omnino esset, sed cum fieri non potest, proximum in votis est, ut sub sua semper specie prodiret, non sub amicitia larva aliquando lateret, quandoquidē non incite Comicus & *malis multis malum quod minimum est, id minimum est malum*. Non necesse est inimicitias omnino genere mutuas mortales, sed si necesse sit, tolerande magis sunt certè simplices, quam quæ fraudis accessione in perfidiam creverunt; simplices enim & apertæ inimicitia hoc vnum in se bonum habent (si quid malo inesse non potest) ut qui inimici sint hoc modo sunt *impuniti* se mutuo observantes, adeo ut raro alterutri graue aliquod incommodum accadat.

Tali odio suos prosequabatur inimicos Ioannes Francorum rex, qui quem oderat ne iuteri quidem potuisset. Itaque ab eo nihil turpiter aut sceleratè factum memoratur. Sapere fortassis huiusmodi homines, politicis nostris minus videbuntur, ausim tamen affirmare, impen-
 se improbos esse non posse. Quin & spes est, eos & iustos & integros aliquando fore: ex altera verò parte, qui sibi amici personam induit, animum inimici, eum quasi serpentem ex improviso adorientem longè omnium perni-

1. Oporteret.
 2. Fieri alter non potest.

Bodinus de
 republ. 4.

ciosissimum esse necesse est. Venenum si palam profitearis, gustabit nemo, sin vinum dicas, auidē arripient helliones. Inimicum quisquis vitabit sedulo, amicus ne fallat vix cavet vllus. Amicus est & inimicus, vinum simul & venenū qui amans odit. Quod si hoc fieri non posse contendas, vt quis aliquē amet & eundem odio habeat, dico diuersam esse rationem armorum & amicitiae: in armis

Tacit. in uita Agrico:

reuera *vanus aspectus & auri fulgor neque argenti, neque tegit, neque vulnerat*. At utrumque facit si ita armatur amicus, tegit nimirum amici splendidum nomen perfidiae patronum: vulnerat sapissimē vanus aspectus simulatae amicitiae fidei custodē, ita tegit ut vulneret, ita amat vt oderit, quod amat tegit, quod odit vulnerat: pessimū profecto amicitiae, pessimum odii genus, amare vt amoveas, & cum principium sumas ab amore, desinas tamē in odio. Nam qui hanc ingrediuntur viam, iis fortasse defuisse aliquando nocendi occasionem, animum nunquam, facillimum est diiudicare. Et proinde hanc imprimis vitae rationem incundam censent, quod idoneam animi sui sententiae occasionem nanciscantur, amici personam mutantur, nomenque ipsum quasi pallium in omnem *depopulo* deposituri induunt, ut inde suspitione remota tutius, & vindicta offensa latentis neglecta impunitus inimici vel accerrimi partes agant, Vultis exemplum: dabo luculentū.

Alexander Medices pontificis maximi propinquus, & Carolus Caesaris gener Florentiae dominatū armis socer adeptus ferocissimos quosque ac potentissimos exegit, praesidio militari urbem firmavit, custodibus cinctus & armatus semper incessit: Laurentii tamen Medices, non tantum proximi, sed etiam familiaris ac domestici coniuratione interfectus est. qui contra potentissimum quemque & ferocissimū sese munimū ire probē curavit idem propinqui, familiaris, domestici insidias cavere non potuit:

tuit: quod armata potentiâ ferocia non ausit, idem instructa perfidiâ amicitia præstitit. Neue hunc Alexandrum alienum dicatis, propinquus dicitur, ne incognitum putetis, familiarem ferunt: & ne propinquû & fortassis familiarem, sed minus sæpe ad eum commeansem existimetis, additur & tertius amicitia gradus, domesticus perhibetur: huius triplicis amicitia nexus vnus est exitus, exitium amici. Atque quò hæc, quomodo instituto nostro convenient ostendam, illius principis necis causam hîc autem & modum: *vnde causam odii, modum amicitia partes fuisse apertissimè perspicere possitis.* Laurentius suam ipsius sororem ei subornauit, vt hominem exarmatum inter amplexus & oscula sororis, *plexus, oscula, quam sunt amoris nemo est qui non intelligit; hic modus: cui stuprum inferre cogitabat: ibi causa odii,* sicario necandû exhibuit *ibi effectus.* Non dissimilem huic historiam habet sacra pagina.

Fecerat Absalon convivium Ammoni fratri suo quasi 2 Reg. cap. 13
convivium regis *in modum amicitia*; sed funebre reddidit *in exemplum odii.* hæc nocumèta tecti odii, hæc simulata amicitia documenta, quibus si cautelas duas adiunxeris huic ego parti colophonem imponam: prima est Machiaveli, rigida fortasse sed tutatamen. *Qui in ea est sententia,* inquit, *vt existimet magnarum virorum inveterato odio, novis beneficiis oblivionem induci posse, is vehementer fallitur: & proin ex illo cautela erit, Insignem omnem iniuriam novâ eade cumulatam.* Machiavel. li præcep.

Secundâ Bodino, mitior ea quidem & homine Christiano dignior, sed quæ plus periculi in se contineat. Diximus inquit eiusmodi hostes aut necandos esse, aut ingentibus beneficiis & gratiâ obligandos: cuiusmodiverò hostes, illi sunt, verba sequentia manifestò docent imitantes. Augustum qui coniurantes in patrem ac seipsum inter.

De repub.
lib. 4. pag.

*interfecit, exceptis paucissimis quibus non solum veniam dedit, verum etiam beneficiorum multitudine in perpetuum sibi obligavit: vrget vltierus exemplū Augusti & Cinnae, tu consule librū & paginā. Quin taxat etiam hac in parte periculose magis quam prudenter factum Ciceronis quod Catalinam de civitate delicere potius quam in ipsa opprimere maluisset. Summa rei eo recidit quod tutius sit huiusmodi hostes si amicos habere non possis penitus obtruere, quam civitate exigere. Idem prorsus cum Machiauello, nisi quod facti severitatem conditionis lenitate videtur mitigare. Sed de occulto odio deque periculis eiusdem, & exemplis, quibusque rationibus sit avetendum, hæc hæcenus: *Proxima est invidia provinciae*, quæ etiam pari modo suos habet emissarios, suos milites, qui amicitiam vndeque obsidione cingunt, quam partim aperto Marte, partim ex insidiis adoriuntur.*

Rhet. 2.

Antiq. lect.
lib. 20. c. 30
Exer. 316.
Sect. 2.

Nam sicuti ærugo præcipua est frumenti calamitas, ita invidia intestinus amicitiae morbus. Non enim Aegypcio Scythia invidet, non ignoro aliquis aut remoto, sed notioribus, incolis, vicinis, quæstus eodem, aliave similitudine coniunctis, conterraneis, propinquis, fratribus invidet omnis. Hoc igitur nomine affinis est odio invidia, in hoc differunt quod *invidia movet ad agendum, ut præclare Aristoteles. Qui odit, tristitia, quæ cogitat agere, non patitur tamen. At vero invidus non vellicatur modo, verum etiam lancinatur, ac demum excarnificatus, tanta sollicitudinis rationem comprimit. Credo (inquit Cælius) divino iudicio profluvius irrogant supplicium. Vtriusque causam reddit Scaliger. Quoniam, inquit ille, invidia plusquam odium: sed quorum ab aspectu abhorreas, hos invisos veteres dixere.*

Verum ut eò redeat oratio unde digressa est, & comes est inquam amicitiae, & hostis invidia. Aut igitur primum simulare aut alterum dissimulare, aut utrumque simul, & amicum se esse simulare, & hostem etiam dissimulare oportet.

Cæterū siue amicum simulet, est hostis, siue hostē se esse dis-
simulet, omnia quæ potest hostis inferre mala machinabitur.

Atque eò quidem acrior hostis & uehementior est dicē-
dus quod à misericordia alienior: esse autē vel alienissimū in-
uidum, vel hoc indicat, quod philosophus dicit, *ἐντίμητος* Rhet: 2.

ἢ τοῦ ἐλπίεν μάλιστα, ὃ ἐκ λῆσι νεύουσιν, id est. Opponitur quidē
misericordiæ vel maximē indignatio. Quod si indignatio
illi maximē vt contraria opponitur, inuidia certē ei ex dia-
metro & contradictoriē opponetur, *Inuidū enim indig-
nāte excedere, quia in cunctis turbatur, & egre fert idē au-
thor* est Aristoteles. Exemplum si desideretis, ponite ante
oculos Antoninū & Getam Severi imperatoris filios, τῶν ἐν
ἐμοῖς πῃ τῶν ἔργων ἠλύντες ἀλλήλους τὸ ἕν παρὰ τοῦ ἑτέρου συσταζόντες, Xiphil: sc. 21.

vt refert Dion. Sed hæ tantū inuidiæ primitiæ habentur. Si
sequentem consulatis librū, videbitis in iisdē quā callidē
sibi comitē adiūxit inuidia hypocrisin. *οἷον πῶτον ἐν δὲ καὶ*

ἐπὶ ἀλλήλους καὶ ἐπ' αὐτοῖν: πάντα δ' ἐναντιώτατα ἑκάστω. idē de iisdem
Xiphil: Anto:
Cara: lib. 22.

*Simulabant hi mutuam inter se beneuolentiam collauda-
bantque se inuicem, cum tamen agerent contraria.* In su-
periore loco habetis inuidiam suis nixam uiribus, in istō,

fraudis & perfidiæ telis vtentem: tertium si assignauero lo-
cum, eam omni remota humanitate & misericordia
crudelissimam esse demonstrauero. Is habetur apud He-
rodianum his verbis, Γέντας ὁ τρωαῖος κακίως, προχρ' αὖ τὸ αἷμα

τοῦ τῆς μητρὸς σπένδον ματρίλαξεν ἑξ ἑβλόν. Quare Antoninus irrup-
to fratris cubiculo, nihil eum tale expectantem, supra ma-
tris pectus multo vndantem sanguine sæuus obtuncat.

Quod sæuitiæ genus prætermisit hic inuidiæ: *frater
fratrem interfecit*; immane hoc quidem, *fratrem in con-
spectu matris frater interemit*, est hoc horrendum, *addo
sertiū, non in cōspectu tantū, sed in cōplexu matris fratrem
frater trucidauit.* Estque hoc non horrendū solum fa-
cinus, verum etiam execrandum. At (inquis) *ambitio in*

*caussa erat, non inuidia: dico rursus ego reuera, omnis am-
bitio inuida est, & omnis inuidia ambitiosa. Quod sibi*

fratrem interfecit; immane hoc quidem, *fratrem in con-
spectu matris frater interemit*, est hoc horrendum, *addo
sertiū, non in cōspectu tantū, sed in cōplexu matris fratrem
frater trucidauit.* Estque hoc non horrendū solum fa-
cinus, verum etiam execrandum. At (inquis) *ambitio in*

*caussa erat, non inuidia: dico rursus ego reuera, omnis am-
bitio inuida est, & omnis inuidia ambitiosa. Quod sibi*

Herod: lib. 4.
Xiphil: lib. 22.

benè vult invidus, ultra meritū ab ambitione habet, Quod alteri malè vult ambitiosus per fas & nefas ab invidia mutuatur. Nūc quæ qualisque sit pestis invidia manifestò perspicimus, vt eam avertamus amuleta quedam sunt affigenda. *Veteres, ferrarios, fabros ante fornaculam solitos legimus ridicularia quedam appendere, inuidie avertende gratia.* Ea verò dicebantur *bascania*; Est autem *bascanus*, qui oculorum acie *naiv*, id est corrūpit pernequeque *visa*. Similiter & viri principes in negotiis suis gravioribus, si novum aliquod & inauditum excudere conentur, quod ad incudem si revocetur, invidiam sepe numero pariat, huiusmodi ridicularia *bascania* appendere debent, quibus mentis vulgi acies in aliud obiectum derivetur.

Plaut in Sticho.

Et proinde, si quid ego cōiecturā assequi possum ridiculissimus hic apud nos ille de Ioāne Doleta libellus non alieno tempore in vulgus emanavit. His tandem gradibus ad fraudis fastigium pervenietur, quod in *malitia* sedem suam & domicilium posuisse & prius diximus, & iam probare tentabimus.

Hoc verò imprimis quod ad illius vim & efficaciam spectare videtur animaduertendum cenleo: vitium hoc *τιὸν ὄν* *ὅλιν ἐπὶ πονηρίαν ἔχον*, vt loquitur Plato. Et quod magis est in ipso nomine non tantum *πονηρία* vitiorum comprehendit, sed etiam vberimos, dicā an deterrimos, mali cuiusque fructus pollicetur. Nam si verbi notationē recte sit assequutus ipse Plato, eundem omninò locum inter vitia obtinebit, quem in genere bonorum felicitas habet. Etenim si *κακὸς ὄν καλὸν αὐτὸν ἔχον*, vt inquit ille, quod malè it, sit malitia: erit profectò uadens & agens illud vitium non minus ipsa miseria: quam activa virtus a philosopho ipsissima felicitas nuncupatur. Quapropter theologi, qui parum acutiores videri volunt, vitii cuiusque habitum ipsam mali electionem & peccatum etiam præcedens, malitiam definiunt.

Plato. in Cratylo

definiunt. Sed ad propositum revertamur. Adoleuit iam credo & ad *Exilium* peruenit perfidia, si quis adeo malè habitus, malèque conciliatus fuerit, ut cum malum alicui finem atque formidabile animo destinauerit, triste tamè hoc decretum per bona quasi bona, media exequitur, puta qui regem aliquem vel primatem è medio tollere, in animo habet, submisit se gerit, amicè intuetur, blandè alloquitur, largitur in dies, vt aliquando intimus illi factus hisce præsidiis ad conceptum facinus perpetrandum viâ commodius muniat: at inquis, non video quo tandem modo ab invidia & odio discrepat, siquidem & illa etiam omnem nocendi ansam captant: respondeo, profectò nec ego satis intelligo, qua possit ratione sine odio aut inuidia existere; hoc tamen differt ab utroque quod scilicet odium & inuidia sint potius principiorum, malitia proprius ipsius finis est. Qui mihi odio est aut inuisus illius forsitan interitum cupio & uota etiam præstare si liceret: at uerò cum meditaturn est scelus & facinus diu deliberatum, emergit tandem tanquam ex ergastulo aliquo furiarum pessima *malitia*. Utinam mihi vt in omni malorum genere ita in hoc præcipuè exempla deessent, sed quoniâ uel lippo cuius obuia sunt, utar profectò huiusmodi exemplo, quod non ad confirmandam sed ad deponendam malitiam valebit. Erat Martialis quidam Centurio unus è custodibus corporis Antonini, semper illum affectari solitus, cuius fratrem paucis ante diebus princeps delatum tantum sed minimè redargutū occiderat: ipsumque Martialem per contumeliam timidum ac degenerem & Macrini amicum appellauerat. Hunc vehementer dolentem fratris nece, propriisque incitatum contumeliis, gnarus omnium Macrinus ad se vocat studiosum iam pridem sui ac multis obstrictum beneficiis, cui persuadet ut occasione quamprimum arrepta Antonium obruncet. Ille cum

Herodian 4
Xiphil. 22.

promissis adductus, tum proprio odio & vindictæ frat-
 ternæ studio incitatus, libenter omnia se facturum polli-
 cetur, cum primum occasio euenisset. Euenit haud multo
 post: quippe agens Carrhis (quæ est Mesopotamiæ urbs)
 Antoninus deæ Lunæ inuisit templum, quod in ea regione
 distans aliquantum ab urbe, præcipuo honore ab incolis
 colitur: eò secum paucos equitum adduxit, relicto exer-
 citu cætero, ut sacrificio factò, in urbem reverteretur. Me-
 dio autem itinere, ventre urgente, uno tantum famulo
 comitatus ac reliquis absistere iussis recessit ad requisita
 naturæ: quare auersis omnibus & quam longissime rece-
 dentibus, honoris ac reuerentiæ causa, Martialis qui om-
 nes temporis captabat articulos, ut eum solum esse ani-
 maduertit, ceu nutu principis ad uidendum aliquid aut
 audiendum vocatus occurrit illicò auersumque ac sibi
 subligacula deducentem pugione traiecit, quem celatum
 manu attulerat, & cum in ipsam iuncturam ferrum inci-
 disset, lethali scilicet vulnere de improviso Antoninus mi-
 nimè defensus occubuit. Quo factò Martialis statim equū
 incendit ac fuga euadere conatur. Cæterum Germani
 equites (quibus & delectabatur Antoninus, & custodibus
 corporis utebatur) propiores cæteris, primique facinus
 conspiciat; Martialem consecuti missilibus confodiunt.
 Hunc exitum habuit Antoninus; hunc Martialis, quorum
 alter fratrem, principem alter perfidiosè trucidauit. Dis-
 cant igitur homines quorum exitus perhorrescūt, eorum
 facta nequaquam imitari. Quin & Macrinus ipse quam-
 uis primus super caduer conqueri ac delamentari *περὶ*
 trucidator. *πένθη*, per dissimulationem capit, parem culpæ pœnam
 subterfugit. Dedicat itaque mortales eorum facta imitari,
 quorum exitus perhorrescunt. *Unica in hac re cautela*
est, non esse cautela; Namque illius opinio est qui in
 politicis & arte valuit & experientia, id genus cædis, quæ

ab obfirmati & obstinati animi proposito accidunt, uitari à principe non posse. Illud tantum summos viros admonitos uelim, videndum duntaxat ne quenquā ex iis graui aliqua iniuria laceſcant, quorū opera ipsi vtantur, quosque ad imperii procuracionem circa se retineant. In quod erratū prolapsus Antoninus & regnū perdidit & uitam.

Hæc sunt illa tria mala, *odium, inuidia, malitia*, quæ quasi morbi læthales principem ipsum tanquam urbis caput petunt. Atque quemadmodum qui in intimis intestinis adeoque præcordiis ipsis graui aliquo afficiantur morbo, utcunque aliquandiu nec languescat in ore nitor, nec flaccescat in reliquis membris gratia, periculosissimè tamē ægrotant: Ita & hii animorum morbi, maligni humoris plurimum continent, vel tum præcipuè, cū nullum vrgentis mali *σύνθημα* præ se ferre videantur. Dicam igitur cum Plutarcho in libro *πῶς ἀντὶς διακρίνει τὸν κόλακα τῷ φίλῳ*, totus hic locus tragicus est, qui tristitia tegit *ἔλως τραγικὸς ἐστὶν ἡ σατυρικὸς φιλίας ὑποκειμένη ἢ κομικῆ*. Et quoniam incidimus in tragædiam quæ plerumque funere clauditur, addā & hoc epitaphii loco quod apud Romanos legis vim obtinuit, *Regum a scio a ne dolato*: noli aliquem ornare ad interitum: noli speciosa oratione fictisque moribus funus adonare.

Machiaueli
cap. 19.

Cap. 8.

De illis qui læta fingunt sive

περὶ τῶν κομικῶν ὑποκειτῶν.

Qui tristes rerum eventus dissimulando expectant, hos superiore capite tragico dignos cothurno, leui (pro more nostro) penicillo attingimus. Prodeū iam in scenā mimi, pantomimi, Sycoφῆται, parafiti, comici, qui omnes, quæ in rem conducunt suam, læta quidem fingunt, verus licet dolor fictū eorū gaudiū quandoque consequatur. Atqui ne in hac parte *αὐμωδὸς* expatiari, atque euagari vi-

Epist. lib. 8.
Epist. 50.

deat, hos mihi terminos, hos cancellos proponam. *Primum* quæ basis, quod fundamentum totius huius materia; deinde quot genera: tertio, quæ agendi formula, postremo quibus rationibus ficta à veris dignoscere possimus. quibusq; vitare modis edocebo. Principium autem fictæ huius placidæque amicitia, quam adulatoriam libet appellare, *nimium nostri amorem* esse statuo. Quam quidem opinionem doctissimus Seneca *ἔμπικρός* declarat, ubi gradus illos quibus ad fastigium adulationis ascendimus pensiculate describit. *Primo* (inquit) *cito nobis placemus*; hic primus gradus, effectus videlicet amoris illius nimii: *deinde*, si invenimus qui nos bonos viros dicat, qui prudentes, qui sanctos, agnoscimus. Secundus gradus paulatim se attollit *φιλαυτία*, domestica *superbia*: quoniam altius surgit: *Nam sumus* (inquit) *modica laudatione contenti*, quicquid in nos adulatio sine pudore congescit, tanquam debitum præhædimus: optimos nos esse, sapientissimos affirmantibus, assentimur, cum sciamus illos multa sæpe mentiri. Hunc summum dixissem gradum nisi ille superiorem addidisset, *Adeo quoque indulgemus nobis* (indulgentia utique *φιλαυτίας* filia) ut laudari velimus in id cui contraria quàm maxime faciamus, *apex profecto hic est perfida letitia, vel sima vis letæ perfidia*. Huic etiam sententiæ calculum adiicit Plutarchi ille locus. Τὸ τοῦ κόλαξι πολλὰν μεταξὺ τῆς φιλίας ἀρυχαίαν διδωσιν ὁμοιότητιν ἢ ἡμῶν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν φιλαυτίαν, δι' ἣν αὐτοὶ αὐτῷ κόλαξ ἔχουσιν ὡς πρῶτος καὶ ἑμῶν, ὃ χαλεπὸς πειρασμός ἐστιν ὅς οἱεται καὶ βλάπτει μάλιστα αἶμα αὐτοῦ καὶ βαβαιωτὴν πειρασμόν. id est. Hoc vitium adulatori sub specie amici sese ingerendi, magnam aperit fenestram opportuna ad nos subigendos arce utenti nostro amore nostri: qui amor facit ut quisque sui ipsius assentator cum sit primus atque maximus, non difficulter admittat externum quem putat ac vult esse sibi atque accedere testem ad stipulatoremque.

que. E quibus verbis ad *δέσπιν* nostrā uel *βάνην* potius & fundamentum *δέσπας* confirmandum, quadruplicem hanc elicio propositionem. Prima ex coniunctione horum verborum *ἑρῶτος δὲ ἢν* huiusmodi erit. *Primus assentator est φίλωντος, sive per φιλαυτίαν*. Secunda, ex illis verbis *αὐτὸς αὐτῷ κόλαξ* talis est. *Primus ille & maximus assentator est internus*. Tertia hæc (quod omne simile gaudet suo simili) dico *adulatorem hunc internum externum inuitare*. Ex illis verbis *τῷ το πρὸ κόλασι* vsque ad *δὲ ἢν* ultimum ad hunc proponam modum. *Internus externum φίλωντος assentatore non admittit modo benignè sed illo socio & adiutore ad se perdendum utitur*. Atque hæc existis assurgit verbis *ὁ χάλειπὼς ὡς ἐπὶ ταῖς τ' ἐξωθεν ὅν οἰεταὶ καὶ βύλεται μάρτυρα αὐτῷ καὶ βεβαιωτὴν ὡς σφόδρα*. Quatuor hæc Plutarchi propositiones duas alias *δέσπας* pepererūt. Prima erit, Quod *φιλαυτία* sit *idea adulationis*, hoc est *φίλωντος ἐστὶ αὐτῷ κόλαξ*. Deinde affirmat *adulatorem esse αὐτοφιλαυτον* id est, sicut is qui se plus æquo amat & admiratur sui ipsius gratia sibi assentatorem adiungit & hunc amat, qui se amat: ita qui adiungitur illi assentator, eundem sectatur sedulò & admiratur non quod illi verè sit amicus, sed quod homo misericors sibi met ipse ex animo bene esse cupit, & propterea vult videri eum diligere, qui se diligit, quia ipse se diligit, non alia causa.

Esto exemplum Alexander qui cum eò vsque impudentia (ipsius *φιλαυτίας* vitio) profectus est, ut sibi se deum non hominē esse persuaserit, quā de causā veritatis magis quā sui studiosum castigatorem Clitum interfecit. Ex quo tēpore non defuerunt Alexandro qui divinos illi honores decreuerunt: non tam regis honore adducti, quā partim timore Cliti exempli, partim præsentis status lenocinio subimet ipsis addicti fuerunt. Vnde postea factū est, ut unus esset *φιλοβασιλεύς*, alter *φιλαλέξανδρος* amicus regis

Craterus
Ephestion

hic, ille Alexandri, quod in uera amicitia fieri non potest nisi alius sit rex, alius Alexander.

Videtis quas egit radices adulatio, quæ initium quidem & originem traxit ab ipso subiecto, in aliis vero adolevit. Radix igitur & fundamentum, quo nituntur ii qui læta fingunt est *φιλαυτία*. Atque ex hac radice pullulant quasi rami duo, genera totidem, *unum mixtum, purum alterum & simplex*. *Mixtum* dico, quod (vt loquitur Comicus) *Dulce & amarum unà nunc miscet mihi*: quo in genere habendi sunt sycophantæ omnes & delatores, qui aulici ætæ regi semper blandiuntur, urbani serpentes civibus sæpissime perniciosi, quorum maximum fuisse numerum Romæ legimus Tiberio, Commodò, Antonino imperatibus: Macrino rerum potito ad vnum omnes interfectos fuisse. Satis locuples author est Herodianus *συκοφάνται δ' ἐν δόλοις τοῖς δεσπόταις καὶ τῇ γένει, ἀνεσκαλοῦσι δημοῖς*. Similiter in hac quoque classe reponenda sunt dicta omnia & diætæ, quæ plus aceti habent quàm salis: Estque hoc *satyricum genus*.

Alterum genus est planè *comicum*, nihil acerbitatis in se continet, nihil virulentia: in hoc conveniunt quod utriusque actores *Placentini* sunt, non *Veronenses*: hoc est diu ad placitum loquuntur veritatem negligunt.

Huius porro generis variaz sunt species: sunt enim nōnulli, qui hanc facitiant artem, *mercatores*, quos *mercenarium praconium* exercere *M. Tullius* asserit, quales ii sunt apud nos qui mercede conducti testimonium de aliquo præbent satis honorificum. Alii rursus sunt *faneratores*, qui sci licet his artibus beneficiū faneratur, cuiusmodi sunt nostri tēporis hypocritæ maxime, qui *ἀλαφίαν* (vt est in proverbio) optime norunt: quibus, si quādo beneficio inhiant, nihil est in ore nisi *fraser & pater*, vt scitè Horatius: immo addunt maioris imposturæ gratia In Christo fratres in Christo si quid à quopiam avidius expectant. Alii sunt parasi

Actione 3^a.
in Verrem.

Knights of
the posse.

Caricatur
of the
posse.

hic

hic

parasi

rasi quos nouo nomine Scaliger *canaturiones* vocat, Poet. lib. 1.
 qui à Cicerone mensarum affectæ dicuntur quibus palatū
 cap. 14.
 magis sapit quàm cerebrū aut cor, & proinde lepide ludit
 Cont. Salust:
 eorum Aristophanes mores, dum verba eorum *σῆματα*
μαγειρῆς coquinaria, id est (vt ego interpretor) Quod sa-
 piunt à coquina est, si culinæ gloriam demas, interit eorum
 facundia: sunt & alii *Gnathones dicti à maxillarum officio*
(vt refert Scaliger) quibus tantum cura est extendere
 fauces in alicuius laudem: agnosces à * symbola, si quid
 *Stephano
 ais, adicient illi de suo, aio, si quid negas, nego respon-
 cōmuniter
 dent: totum hoc genus à scholis exulare dicerem, nisi
 symbolonm
 quosdam in disputando Gnathones scirem, qui vel aduer-
 dicitur.
 sarii partes ita tuentur, ut præter eorum affirmationem
 & negationē, nihil plerumque habeant quod respondeant,
 quod si à doctore aliquo moderatore probabilius quid
 adiectū fuerit, applaudunt illico, mirisque acclamationi-
 bus oraculum excipiunt *ὡς πικρῶν*. Verū enimvero præci-
 pua huius facultatis laus castris est ascribenda, vbi nunquā
 deerit Gnathoni suus Thraeo. Non enim Plautini tantū
 seculi, sed nostri etiam temporis Comædia est, *MILES*
GLoriosus. Quamobrem (vt nunc sunt mores) si Pyr-
 gopolinices, egregium aliquod de se mendaciū prædicet,
 aptabit statim illi Artotrogus, memini: si Gnatho denique
 aliquod concinnet mendaciū, acclamabit illico noster mi-
 les contra ac facit Comicus, *Volo isthac hic nunc*; Adeo
 Plauti in mi-
 lite.
 vt non immerito subtilitatis vindex *vt idem sit parasitus*
ἑὸς κῶλας: artes sane & plusquam artes has fallacias dicit.
Non enim solum docent agere sed etiam pati. Verum
 artes sint licet, sunt tamen in earum artium numero quæ
 nulli vsui inserviunt: qua in re eleganti vitur similitudine
 Plutarchus: *Ὅτις ἂν πειθοῖν, ἢ δυνάσται τῶν ἐν κτῶν φυλάττει ὡς*
κύνων, ἢ δὲ βασίλειον ὡς οἰκίτης, ἢ δὲ ἀγρῶν τῶν γῆς ὡς οἱ βοῦς. ἢ κελεύειν
ἢ ὁρᾶν, ἢ βωμολοχεύειν, ἢ πωδῆας ἀνέχεσθαι, γέλωτος ὁργανὸν ἢ μεταρ-
 208

*Stephano
 cōmuniter
 symbolonm
 dicitur.

Plauti in mi-
 lite.

Simia adula-
 tori similis.

χρὴ αὐτὸν. ἔτι δὲ ὁ κολᾷ τὸ σωματικόν, ἢ σωματικῶς δυνάμενος, πόνη τε καὶ σπουδὴν ἀπάσης ἀπολαμβάνων, ἐν ταῖς ὑπομαλῆσι περὶ τὴν ἀποφάσεω ἐστὶ καὶ πρὸς ἑρῶτος ἀσχετηὶς, καὶ οὐδὲν ἄλλο πόντος ἀκρίβειαι & quæ sequuntur. Etenim otiosi genus hominum est, & qui eos impostores sectantur, dicere quam facere sunt promptiores. In exemplum esto, quod apud agricolas & inter artifices negotiosa hominū genera rarissimè invenire possimus aut simiam aut adulatorem: quippe nec canes sunt ad domum custodiendam, nec equi ad portandum, nec boves ad arandum; sed inanium tantummodo phantasmatum umbra quæ otium ut corpus concomitatur. Quod si hic etiam quis tacitos adultores interserēdos putat non magnopere repugno.

Plut. de adu-
latore & a-
mico discer-
nendo.

Nam sicut nonnulli dixerunt picturam esse mutam poesin: sic etiam assentatio tacentem laudationem quandam habet. Quemadmodum enim venatores, dum, non venari sed iter facere, aut pascere, aut agrum colere fingunt facilius feras latent, ita adultores laudando tum maxime penetrant, cum non laudare sed aliud aliquid agere putantur. Qui enim accedenti sellâ locone decedit, aut ad senatum populumque verba faciens, ubi videt divitem aliquem accedere oratione abrupta huic suggestum & dicendi copiam tradit: is tacendo melius quam si vociferaretur priores se huic prudentiæ partes deferre ostendit. Itaque videre licet qui in auditoriis ac theatris prima sedilia occupant, non quod se iis dignentur, sed ut divitibus inde assurgentes, atque concedentes adulescentur. De generibus igitur hactenus: nunc agendi formulam inspiciamus.

Est autem agendi formula laudandi actio, ipsissima nimirum laudatio. At verò hoc αὐτόν, quasi neminem laudare possimus, cui protinus non adulemur: non hoc est quod dico, sed illud potius volo: quod sicut voces istæ

LAUDATOR ADVLATOR, iisdem planè literis sed transpositis scribuntur: ita & res ipsæ sub vocibus situ differunt non formâ: sic ut omnis adulator sit laudator, non è contra.

Lucianus ἐν συναμύσει δάκρυον facit, duos ponens comparationis modos, quibus laudator verus ab adulatore, vterque ab altero internosci potest. Primus his habetur verbis. Οὐ μὲν ἔν κόλαξ ἄτε τῆς ῥηϊκῆς ἐνέχῃ. τῆς ἑαυτοῦ ἐπαυχῶν, ἀλλὰ δέῃας ὁ ἄλλος ποιούμενος τὴν περὶ τοῦ. &c. id est. *Itaque assentator quæcunque sui compendii gratia laudat, nullâ veritatis ratione habitâ ea omnia immodicis laudibus extollenda existimat. Impudenter autem mentiendi plura addit de suo, adeo ut non vereatur. Therpsiten quoq; formâ turpissimum ipso Achille pulchriorè esse ostendere, ac Nestorem inter omnes eos quotquot, ad Ilium pugnaturi venerant, natu esse mininum. Persanctè quoque dieret Cræsi filium acutiore auditu esse præditum Melampode: præterea Iphneæ acutius cernere quam Lynceæ dummodo spes aliqua consequendi lucri ob mendacium appareat. Sic est instructus adulator, laudator autem non sic ὁ ἑκατέρω τούτων ἐπαυχῶν &c. Porro autem laudator nequaquam mentitur, aut addere solet aliquid, quod in totum in laudato non compareat. ὁ μόνον ὁ τούτω ἐκείνῳ γὰρ ἔστιν ἐστὶν inquit, cum secundū adiungit modum, ἀλλὰ καὶ κείνῳ ὁ συμπαρὼν διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὁ μὲν κόλαξ &c. Sed & in hoc non mediocri intervallo inter se discrepant, quod assentatores vbicunque potuerint immodicis vtuntur hyperbolis: porro autem encomiastæ in hisce vtendis moderationem magistrā sequuntur, ac intra certos fines se cohibent. Dabo in eodem viro, ex eodem autore utriusque exemplum. **Pyrrhus Epirota**, alioqui uir clarissimus dicitur ab assentatoribus ita fuisse corruptus, ut se Alexandro illi similem arbitraretur, quanquam istorum sacrilegorum opus palam erat omni-*

Lucianus
Polistratus
de imaginibus.

Modus. 1.

περὶ ἀπὸ
ἰδ. π. π.

bus. Nam Pyrrhi quoque imagines iam circum ferebantur, & tamen ille hoc erat persuasus expressam esse Alexandri figuram. Quod Pyrrhus postquam ita esse in animū induxerat, nemo erat omnium qui diversum vel sentire vel loqui vellet, donec vetula quaedam eius Larissa hospita id quod res erat prolocuta, vesaniā hominis repressit. Ille enim cum Philippi, Perdicae, Alexandri, Cassandri, aliorumque regum Macedonum imagines proutisset, rogauit cuienam ex illis simillimus videretur, omnino pro certo habens fore ut Alexandro pronunciaret.

At illa diu cunctata tandem Batrachioni inquit, (erat enim quidam in vrbe coquus Batrachio nomine) Pyrrho perquam similis. Sola itaque vetus hospita, anus veridica, veræ amicitiae speciem praeiuit, reliqui omnes speciosam amicitiam, hoc est, adulationem coluerunt: Vt cūque itaque similes quandoque in multis, non tamen in omnibus omnino idem sunt ut nec verba ipsa. Non enim φίλος, hoc est, assentator idem est quod φίλος id est amicus, quamvis illum maxima ex parte representat. Ratio in promptu est, quippe φίλος reuera est φίλος tantum quod apparet. Idem namque est quod φίλος quæ vox ficum immaturam significat, sed quæ quandam præbeat maturitatis speciem. Similiter adulator, quam habet verus laudator maturitatem præ se fert ille quidem, sed non est assequutus. Quæritis fortassis vltius quænam sit illa maturitas? respondeo, quod uerus amicus, intellectu duce, comite voluntate uititur. Cuius dicta cogitata ducunt, facta sequuntur. Fictus verò ille & personatus amicus, laudat quidem pro forma sed peruerso ordine, quia non prius cogitat quam loquitur, nec postea facit quæ dixit.

Est igitur *amicitia maturitas, veritas*, est adulationis *cruditas, hypocrisis*. Atque de tota agendi formula sufficiant ista. Vltimo loco considerandum quæ dignoscendi.

cendi ratio quis uitandi modus, quo nos et tantis malis eripiamus? semper hic hæreo: & cui sapius impigri scopulo, eundem aliis commonstrare nequeo: misera (inquis) experientia quæ malum patitur, nec nouit tamen. Ain vero! deducam igitur te ad naulerum, si nauulum attulisti. Plutarchus quæ causæ huius clauum tenet duplicem esse tradit rationem τῷ διακρίνειν τὴν κόλασιν τῷ φίλῳ. primus hic habetur, τὰς δὲ κόλασιν ὥσπερ πολυπόδως τροπὰς εἶναι φερόμεναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπὶ πολλὰ δοκῶν τρέψει. *At assentatoris ut Poly-*
podis piscis mutationem facillimè opprimes si in multa
versari ipse videare. estque in hac ratione Proteus hoc est vertendi modus duplex; primus per ἀντίθεσιν ex parte vituperij καὶ ψαῖον μὲν ἐν ἐπιτηδεύσει βίον οἷς δὲ ἤχρηστο περὶ μακάριον διατάξας ἢ λόγους οἷς ἀπέσποντος ἑξαιρήτως περὶ συμβουλῶν. ὁ δὲ κατα τὴν αὐτὴν ὑψιμῶς βεβαιοῦν ἐδ' ἰδίον, ἐδ' οἰκίαν πάσῃ φιλονεικίᾳ, καὶ μυστήτα, καὶ χαίροντα καὶ λυπώμενον, ἀλλὰ δὲ δίκην κατὰ τὴν παρὰ τὸν ἐδ-
νείον καὶ βίον καὶ κατημαίων εἰκόνας ἀνατελέμενον. Τοιοῦτος γὰρ οἷος ἐστὶ ψέ-
γους πᾶσι τὸν φίλον ὡς αὐτὸν ἐπιτηδεύει βεβηλωσ πωφὸς καὶ δ' ἀνδρω-
πον, ἐμὸν μὲν γὰρ ἐδὲ περὶ τὸν ἥρεσκεν. hoc est. *vituperata qua*
fuiſti adhuc vsus vite ratione subito tanquā sibi placentes eas cōplectaris,
quas prius improbaras res aut rationē victus, aut genus orationis. Videbis enim illum nequaquā
constantem aut suum esse, qui proprio animi affectu amet vel oderit, gaudeat vel indignetur; sed instar speculi
affectuū alienorū & vite institutorū ac motuū imagines recipere. Si vituperes amicorum aliquem apud eum dicet
sera deprehendisti quis esset, mihi ne ante quidē placuit.

**Proreus
primus.**

Secundus Proteus partes laudis agit per θένν. ἀνδ' αὖ
 πάλιν ἐπαυῖς μεταβαλλόμενος, νη δία, φησὶ σιωπῆδεα χ' ἔπει
 ἔχεν αὐτὸς ὑπὲρ τῶ ἀνδρῶν χ' πρᾶσεν· ἀν δὲ βίον ἀλλεκτίον ἔπρον
 εἰποι διον εἰς ἀπερχομένην χ' ἰσχυράν τε πολιτείαν μεταβαλλόμε-
 νος πάλαι γε ἐχρῆν φησὶ δορυβῶν ἥρως ἀπὸ πλάγχθας χ' οὐδ' ὄντων, ἀν δὲ
 πάλιν ὁρμῇ δακρῆς ἐπὶ τὸ πρᾶσθην χ' λέγειν ὑπερβάνισεν ἄξια σ'
 αὐτῷ φρονεῖς, ἢ δὲ ἀπερχομένην, γλυκύμην ἀλλ' ἄδοξον χ' ταπεινὴν.

Proteus
Secundus.

hoc est. Sui mutata sententia rursum laudes deierabit
 gratum sibi hoc esse vita rationem (puta) a reipub. cura
 a otium & quietem transcendum. Iampridem (inquit)
 tumultibus & invidia debnuimus nos exonerare, ubi
 rursum videberis ei ad res gerendas & dicendum te con-
 vertere accinit tibi: digna teipso cogitas: otium enim
 siuave quidem est, sed inglorium atque abiectum.

Sopho: in
 Antig:

Atque his modis quibusdam quasi nodis cōstringitur,
 prima ratio. Secūda vero hæc est. Ἐπειὶ δὲ οἱ μοι ὄντοσι τοι-
 κῆτιον παρὰ φύλιν διαφασίν. Ὅ μὲν ἄλλος φιλος ἔτι μνηστὴς ἐστὶ
 πάντων, ἔτι ἡ πάντας φεβόμενος. ἀλλὰ τὸν αἰεὶ ὦν μόνον, ἢ δὲ σωχ-
 εῖν, ἀλλὰ σωματίζον. Alterum in similitudinibus discri-
 men est observandum, quod verus amicus neque imita-
 tur omnia, neque laudat facile, sed optima duntaxat: Non
 impetus solet esse sed amoris comes. His igitur rationibus
 omnibus videndi exponuntur adulescentes. Atqui videre
 nihil est, nisi & vitare noveris: tertium itaque his è Ma-
 chiauello adiungam vitandi modum.

Princeps propterea qui sapit, tertium modum quendam cōstitu-
 et, & eos in suo principatu eligendos curabit, qui rerū v su-
 periti sunt, iisque duntaxat integrum sit veritatem lo-
 qui, deque iis rebus de quibus ipse interrogabit, præter
 ea nihil in medium afferant, quod deliberandum videat-
 ur: de omnibus tamen eos sciscitari debet eorumque au-
 dire sententias: verum ex eorum consiliis, quid sibi visum
 fuerit, per se postea constituat, atque cum unoquoque eo-
 rum ita se comparet, ut omnes intelligant, quo liberiores
 fuerint in dicendo, eo apud se acceptiores fore, seque præ-
 ter ipsos neminem eorum auditurum qui rem iam deli-
 beratam persequi audeat, seque a sua semel suscepta sen-
 tentia nullā vi depelli posse: secus autem qui fecerit, aut
 præceptum fertur adulatorum causa, aut sapius de senten-
 tia discedere cogetur propter sententiarum multiplicem
 varietatē

varietatem: inde exigua nasceretur, quæ de eo postea habenda erat existimatio.

Cap. 9.

De Ecclesiasticis hypocrisis

Perixas.

Disquisitis ciuiliū impostorum in toto & in parte rationibus, de quibus antea differendum proposuimus, eorumque tum tristibus tum latis causis aliqua ex parte perspectis: explicatis denique modis, quibus utrumque genus cognoscere, & cognitum vitare possimus, id mihi duntaxat fit reliquum, ut eas generatim perlustrem morbi huius contagiones: *quæ vel in totius Ecclesiæ corpore, vel in membris eiusdem, nonnunquam ad tabem usque grassantur in dies.* Neque hoc impedit quod minus faciamus, quod (multorum iudicio) ecclesia & respub. sint Hipocratis gemelli, simul rident, plorant simul, valent simul, & ægrotant: vivunt simul & moriuntur. Sint sane simul, sint etiam si placet idem corpus: at in eodem corpore cor aliquando se malè habet, aliquando iecur, capitis verò & stomachi tanta est *symplicia* ut nullus sit ferè morbus in alterutro, qui non sit utrique infestus. Est itaque periti medici in morbis per consensum siue qui veniunt per consensum non tantum morbos ipsos considerare quam morborum causas: nempe sit ne causa morbi, in capite an in stomacho; nam in altero nascitur, in altero propagatur, hoc sic cognito, remedium causæ est adhibendum, ut effectus funditus tollatur. Pari modo multi sunt morbi per consensum in Ecclesia & republica, quibus qui mederi commodè cupit, fontem ipsum mali, & radicem primo quoque tempore investigabit. Neue autem tale aut tam portentosum monstrum (qualis est hypocrisis) ex ipsis ecclesiæ visceribus, tanquam serpentes è latibulis prodiisse non credatis, dicam quæ scio, & sentio, usque adeo hoc

theologicum vitium est, vt nusquam ferè vox ipsa apud profanos aliquos auctores, sed tantū in schola theologica reperiatur. Quia & Christus ipse qui rerum causas ap- primè caller imprimis Phariseos & scribas quasi ecclesiam exemplarem hoc nomine taxat: deinde postea caudicos & milites duo reipub. fulcra, pacis vnum, belli alterum, hoc ipso nomine sed tamen secundario reprehendit. Vt sit Ecclesia perinde ac caput, reipub. veluti stomachus, ab hac, ortum sumit hoc vitium, ab illa incrementum.

Cap. 10.

De hypocritis ecclesiasticis viduōs, & imprimis de iis qui ecclesia in spiritualibus imponunt.

Cū dux sint res ecclesie apprimè necessariae: *que se spectat salus: & que alios in amorem sui rapit, dignitas. Salus* inde quod, *regis filia tota sit intus speciosa:* hinc, *dignitas quod Christi sponsa, nigra sit licet, decora dicitur.* Verum enimverò nec salus hæc, nec dignitas, nec decor hic nec species hinc vsque eximere potest ecclesiam, quin, (quæ est præstantioris cuiusque conditio) & invidos habeat & amulos. Invidos eos omnes intelligo, qui invidi illius in euangelio *ad dñm* sectatores dormientibus adhuc agricolis (hoc est otio torpentibus verbi ministris) zizanium falsa doctrinae verae religionis tritico immiscunt atque inspergunt. Quorū facto si non in toto, quod sponsus prohibet, in membris tamen vel maxime ecclesia salus periclitatur. Opera pretium itaque duxi: colubrinum ingenium in sectatoribus suis contemplandū toto hoc capite explicare.

διαβολος
καταστα
πονηρος

Atque erit profectò capitis huius caput illud quod habetur apud Hieronimum: *hereticos nimirum omnes esse hypocritas:* cui astipulatur illa Augullini contra Adiamæ sententia: his verbis: *Fratri & malitia, inquit hereti-*

corum, vel dolenda est tanquam hominum, vel cavenda tanquam hereticorum, vel irridenda tanquam imperitorum & superbiorum. Quid aliud sibi vult sanctus ille pater, per fraudem & malitiā nisi anſam nocendi & enſem ab iis imminere? per ſuperbiā & inſcitiam niſi fucum & ſumum eos venditare? quid aliud per homines & hereticos, niſi ſub humana ſpecie belluas, omneſque ad vnum hypocritas fuiſſe intelligit? aggrediar itaque de hereticis pauca dicere, non quod veterū ſcriptis aliquid de meo ſim appoſiturus, ſed tantum ex eorum libris ſumpturus quantum ſatis erit ad docēdum illos & impoſtores eccleſiæ eſſe & ſalutem ſalutem & p̄dē manibus pedibusque oppugnare. Neve deſunt mihi in hoc argumento exempla, à primis incipiendum ſtatui.

Quis autem iſt *πρωτομαχος* vel potius *πρωτομαχος* hereticus fuerit ex iſtis Epiphaniī verbis facillimum erit conicere.

Επιφανης πρεβυτερος Μαρυς η πρωτομαχος των αμαρτανων, ος εμπεδωκεν αμαρτανων.

Quis autem fuerat ille Simob̄ manifeſtum eſt ex Actibus Apoſtolorum qui baptizatus à Philippo diacono pecunia voluit emere à ſanctis Apoſtolis, ut per impoſitionē ma- Actorum 8.

nus eius daretur ſpiritus ſanctus: quod illius etiam in pecuniis erogandis ſacrilegum deſideriū diuus Petrus *χολειμας* & *ουνδομον* à diuinis vocat. Quod acerbicatis ſel, quod febricitantibus accidere ſolet, multis ueræ pietatis guſtum omnem & ſenſum abſtulit; Quippe iis omnibus quos illius improbitatis vinculum arctiori nexu conſtrictos tenebat: neque ſanè ii pauci fuerunt. ſiquidem ut inquit Auguſtinus magicis fallaciis uſus eſt ille hereticorum parens quid aliud docet niſi cuius architecti ſamuli ſunt heretici: nempe magica ars planè eſt diabolica, & proinde qui ſua hac arte cupiunt propagari gloriam, illos illi, cuius ope & auxilio utuntur ſua omnia accepta referre oportet. Quod verò hiſce præſtigiis non ad ſuam modo perniciem, ſed ad a-

ad aliorum etiam ruinam abutebatur : quod multos deceperat, est hoc nihil aliud quam impostorem agere. At inquis, quibus tandem imposturis ecclesie salutis adversatur? at inquam ego, nullae non excipiendae: nam si doctrinae sanitas ecclesiae sit maximè salutaris: sanioris autem doctrinae sanguis omnis & succus duobus istis alveis, vel in fidei dogmatibus, vel in praeceptis morum continetur: profectò Magus ille, qui & dogmata fidei & praecepta morum fœdissimè contaminavit, non potuit non in ecclesiae salutem periculosissimè peccare; fidem verò quam turpissimè violavit, dogmata illius blasphema tam *de Deo ipso, quam de dei donis* perspicue demonstravit: *de Deo, primo, quod se verum Deum esse dixit: Secundò, quod per sonas nullas re ipsa subsistentes in divinâ naturâ esse docuit. Dona etiam Dei cum creatoris tum redemptoris* prorsus sustulit: *Creatoris, quod deum mundum creasse negavit, redemptoris, quod carnis resurrectione ore plus quam impuro impugnavit.* Mores etiam quam turpiter conspurcavit, sentina illa dicere piaculum, *docebat enim detestandam turpitudinem indifferenter utendi feminis.*

Selenem meretricè quandam quam sibi sociam scelerum fecerat, Minervam esse voluit. Cuius similiter ac sui ipsius imagines discipulis suis praebebat adorandas. Hæc sunt illa impietatis & zizaniorum semina quæ invidus ille ministerio impuri illius canis per seminanda curavit, è quibus quotquot postea extiterunt hæreses, quasi spicæ germinantes maxima malorum messe mundi horreum impleverunt. Hæc atque huiusmodi meditati venit mihi in mentem Platonici anni recordatio, *qui rerum statum non secus ac celorum motum eundem, alternis vicibus revolutum redire statuit.* Namque nisi in omnibus mea me fallit *velis* spurcissimus ille omnique contumelia turpior præfigiator Hæchet (qui non ita pridem meritas hic apud nos

pænas luit) ipsissimus erat Simon Magus. Vel si hoc uix credatis, aulim sanè affirmare, si villo vnquam in corpore fiebat *μετεμψυχοῦν* illa quam magni nominis auctores cōniarunt: profectò Magi illius anima postquam est corporis soluta vinculis, in serpentes, viperas, aspides, dracones & venenatas omnes iuxta & nociuas belluas, tandemque in prodigium illud omnibus illis perniciosius immigrauit. Quid enim in illo quod non in nostro Mago effecit efficax delirium: prior ille Magus arte vsus est Magica, hic noster in ea excelluit: ille deceperat multos, hic nonnullos fascinabat: ille Iovem se esse dixit, hic Ichouam. Ille discipulis tantum suis imagines suas commendauit, hic discipulos immisit suos, qui omnes ad diuinos illi honores tribuendum adhortarentur. Sed nimis fortassis diu de rebus notis verba facio, ad reliquos festinat oratio, prætereo sciens Menandrianos Saturninianos, Basilidianos, quorum anilis superstitio fabulæ fidē vix impetrat. Venio nunc ad Nicolaitos Gnosticos & Catharos, quæ monstra nostra, tempestate rediuiua malorum lernam tulerunt.

Nicolaitæ (vt inquit Augustinus) à Nicolao nominati sunt, vno vt perhibetur ex illis septem quos Apostoli diaconos ordinauerunt. *Iste cū de zelo pulcherrime coniugis culparetur, velut purgandæ sui causâ, permisisse fertur ut eâ qui vellet uteretur.* Præclara quidem purgatio quæ honestatem purgando expectorat. Sed pergit Augustinus: *quodeius factum in sectam turpissimam ver sum est, in qua placet v/sus indifferens faminarum.* certè quidam doctissime pater: nam & nostra etiam memoria extiterunt *γυναικῶν τρεῖς ἀνδρες* quos si spiritus nescio quis ad libidinem instigare, non licuit cuiuis e sectatrici-
bas illis sanctis libibinosi illius spiritus motui voluntario contradicere vel repugnare: hi sunt qui sub Veneris vexillo militantes, cupidinis, non amoris famuli meti-

tissimo suo nuncupantur. Neue eos hypocritas non esse suspicias, ecce rem vix Satana dignā sanctissimo sacramentum scripturarum testimonio tueri conantur: *Crescite & multiplicamini*, quod si de licito modo dictum dicas exclamant illico: *omnia munda mundis*: quin etiam primitiue ecclesiæ autoritate se muniunt. Quod quædam inter sanctos illos, vrgente tunc temporis nonnullorum necessitate dono cōmunia dicuntur, totā actionē deo gubernāte: idcirco *meū & tuum* nunc esse prorsus lege illicitū totū consiliū diabolo regēte, vno ore quasi gehennæ fauces vociferantur. Videtis, vt opinor, qua religionis specie, quo prætextu pro Venere sua & uoluptate refractarii isti tanquam pro aris & focis dimicarūt: qui vsque aded sibi mores fingunt adulterinos vt etiam adulteriū ipsum verbis defendere, factis amplexari ausi fuerint. Sed progredior.

Tertullian.
aduersus
Gnosticos.

Magnum de modico malum, scorpionum terra suppurat tot venena quot ingenia, tot dolores quot colores Nicander scribit & pingit; & tamen vnius omnium violentia gestus de cauda nocere: plus est quod contendendo: maximum de nihilo malum: *hæresin hypocrisis nutrit*, venena plura quā ingenia, colores falsi, dolores veri: vnus est omnibus fraudis modus, cauda, id est sine necare: *alibi hypocrisis hæresin*, quia specie boni promittit quod præstat malum: *De nihilo*, quia isdem nutritur quodlibet ē quibus generatur: hæresis autem omnis falsi, falsi igitur nutritur hæresis, falsum autem & nihil, nihil differunt. *sine nocere*, quia finis (vt plurimum) errorem, armat impudentia: voluptas & carnis desiderii persuasit superioribus illis hæreticis, vt quod appetitus desideraret voluntas voluptatis pedissequa approbaret, & intellectus in omnibus vtrique obtemperaret. Hos itaque à fine Epicure eos hæreticos nominamus. Quæ sequuntur duo genera à diuersis finibus *Cynica & Stoica* dicuntur. *Cynicos*

voco nostri tēporis *Gnosticos*, qui omnia sciunt, nec quicquā sciunt, qui canū more prætereuntes quosque in senso ore oblatrantes mordicāt. Itaque tēpus admonuit aduersus nostrates bestiolas, nostrate sorpiacū stylo temperare.

Tales sunt *Brownista* nostri & *Barowista*, qui rei cuiusque veritatē (quā nec non & nos volumus) ē sacris fontibus petendū mordicūs tenent: & quem ipsi semel scripturis affingunt sensum, oraculi instar tenacissimē defendunt. Idedque sibi ipsi plus cæteris soli sapere uidentur. Hinc audita sunt, hinc uisa inuisa verba, quæ illi imprimenda curauerunt. *Ecclesiam Anglicanam non esse ecclesiam*, quasi ipsi soli sapientiā sibi obnoxia haberent, quasque pectus eorum sit sapientiæ scrinium, cum tamen testor eundē spiritū qui omnis est condus & promus veritatis, eos prorsus ignorare quid sit ecclesia. Qui enim ecclesiā cognoscāt qui ueritatē ne agnoscāt cavent, siquidē de industria cæcutiunt domi, perspicillis utuntur forās. Quod in causā est, ut cum ita animum induxerunt suum ut sese sapientes, & vsque quaque quadratos viros esse imaginētur, addunt statim ab eadem incude, *ecclesiam, quod ad externā uniuersalem politiam puram posse & immaculatam esse*. Hoc Whigist
pag. 58. nimirum volunt, se, si illis integrum esset, posse ita ecclesiā administrare ut omni ruga & hævo careret; cui obnitiur Solomon. Cū verò Ecclesiæ gubernaculū tenere sibi non permissum iri vident, secessionem faciunt, tanquam maculatā puri in vicos & lucos ipsaque adeo solitudinem phantasmatū hydrā sollicitam habent. Atque utinam secederent quidem ipsi, non alios seducerēt: verum ea est veteris serpentis fraus, ut, quos semel plagis suis & laqueis irretitos tenuit, eos tanquā aves ad alios invitandos in insidiis collocet. Quamobrē cavendū nobis ab iis est, quibus error imposuit scientiæ speciem, quique dum scientifici syllogismi videri cupiunt, & falsis principiis

vana concludentes *Adversarij* evaserunt. Ne sint igitur fratres nobis qui nobiscum dicere reculant *pater noster*. Augustinus. hæc de *Cynicis* nostris *Gnosticis*, quibus cognati maximèque affines sunt qui à Græcis *Cathari*, à nobis latino fere nomine *Puritani* nominantur. Qui tantum à *Brownistis*, & *Baronistis* distant, quantum à *Cynicis Stoici*, hoc est, tunica tenuis, ut scite Iuvenalis: *et qui nec Cynicos nec Stoica dogmata legi. A Cynicis tunica distantia*. quippe fictæ honestatis præ textu & simulate gravitatis habitu, tectiores sunt & cautiores. Quod si in nullos recentis memoriæ hæreticos quadrare, nec usurpatum a quoquam contendas: respondeo, novissimis his temporibus Satanam consutis dolis ecclesiam supplantare hæreticos docuisses priscis illis & heroicis seculis nouo nominis splendore hominū oculos animosque perstrinxit; nunc uerò cum uiderat veterator ille superbissimi tituli inuidiā sceleribus suis & flagitiis remotā fore, non artē mutauit sed nomē: modestior est factus cum est impudentissimus, non enim factus est sed fieri videtur. Erit hoc argumēto tibi, quæras quopiā a horū satanæ satellitum, an *Catharus* sit an *Puritanus*? nonne nos perperam, eos perplexo nomine appellare, & huiusmodi ludibrio dilectos dei filios ludos facere oculis in speciem miraculi in cælū elatis affirmabit. At uerò si forte fortuna mentio aliqua de fratre quopiā facta fuerit: ecce *uirū bonū, en honestū*: mutuo se muli scabunt: sicque fit, ut dum singulus de altero (quod de se cupit dici) prædicabit: quod singuli sibi facile imponi ab altero nomen patiuntur, uerbo tenus negat unusquisque, re ipsa agnoscunt vniuersi.

Quin inuolant etiam in illud & occupant, ut hereditarium. Namque alios fere omnes utcumque de ecclesia aut repub. meriti sunt, ciuilibus tantum negotiis idoneos fortasse satis, huic nomini impares telis, *equidem Profecto* nimis

athelicè nimis digladiantur. Hæc est dolosa illa, & vafra fatanæoboles, quæ cum videret sorores suas cæteras inquæ hæreses, ætate grandiores, publicè palâque probosas haberi, speciem suam dissimulat; & literarum sacrarum vocibus quasi honesto cultu induitur vt pater eius diabolus, ac satagit denuo *intrare in Paradisum ecclesie*, quò *sub specie Christianissimi nonnullos seducat, vt credibilitate falsarum rationum persuasicontra Christum sentiant.* Quod si quis hæc rigidè nimis à me in istos dici existimat: quæ contra Arrianos Athanasius protulit, intelligat in me oratione 2. contra eos rigidos disputare, qui in summo gradu Catha- vt Lutherani: ita Cathari rigidi molles
ri in Anabaptistarum hæresin (Arrii propaginem) relabuntur. Quidam enim qui prediceonem de sacramenti essentia esse statuunt, qui cenam domini non nisi à predicatoris manu sumere dignantur, qui adulteros & ebrios in ecclesia esse negant, neque cum iis si qui sint communicare nobis licere putant, verbo differunt, re conueniunt cum Anabaptistis: aut saue si differunt gradu differunt non essentia. Quemadmodum nec Brownistæ priores nec Baromistæ: vnū si subducas calculum eadem in omnibus ratio.

Restat iam vt his omnibus malis medela adhibeatur si recrudescat morbus, antidotum si ingruat. Accipite igitur è medico non malo ἀλεξιφάρμακον. Prima dosis hæc erit: *si serpens reptilis se transformauerit in angelum lucis simulatio tamen eius sine profectu in vanum abiit, si tenuerimus quod instituti sumus quod si vel angelus è calo aliter euangelizauerit nobis quam accepimus, illud ipsum anathema esse & execrabile.* Athanasi: c6 tra Arriano: rat: 1^a

Secunda dosis hæc. Quod si rursum oculatatis mendaciis fingat se suis labiis veritatem loqui, nos tamen (non ignari quo sensu hoc faciat) possumus dicere: *peccatori autem loquutus est dominus, cur tu denarras iustificationes meas?*

& non est speciosa laus in ore peccatorū. Non enim cum veritatem loquitur, fide dignus est veterator ille, cum id quoque scriptura declarat, enarrans eius in paradiso aduersus Evam calliditatem.

Tertiam dosin nobis medicus longè Opt. Max. offert, nempe ipse Christus, *Observate falsos prophetas, qui veniunt ad vos in cultu ovium, intrinsecus vero sunt lupi rapaces.*

Cap. II.

De iis qui de dignitate ecclesia detrahunt, & illi externis & temporalibus imponendo.

Quod de *Falici* suo Aristoteles; idem de Ecclesia nobis est sentiendum: externa bona si absint; aut mala si adsint eiusdem generis, vt sunt calamitates, inopia, persecutio & huiusmodi quæ in numero malorum habentur, miseram tamen omninò reddere ecclesiā non posse: hoc tantum efficere valent vt non sit, vel saltem vt non videatur esse felicissima. Nolim vt hæc eò à me dicta arbitretur aliquis, quod æterna cum externis aliquid commercii habere iudicem. Etenim scio Ecclesie salutem firmam & incoercibilem in omnem ævi æternitatem perman-suram: quippe non *detrahit prorsus protectionem, qui nunquam dissolvit unionem.* Verumtamen vt sol licet omni tempore perpetuò idem: nobis tamen longè acceptior splendet cum splendet tantum, hoc, est cum dissipatis nubeculis, nulla externarum qualitatū tyrannide corpora nostra depascitur & depredatur: Ita etiam ecclesie facies multo gratissima nobis & iucundissima apparet cum eam nec inopiæ aut paupertatis nubes obscuram reddunt, nec persecutionis ardor deformē. Quapropter postulare videtur locus iste, vt de iis verba faciamus, qui veteris serpentis arte plusquam veteratoriā ecclesie prædia tanquam prædā

predam inuaserunt, qui ecclesiam honore quasi onere levauerunt. Hos autem in priori capitulo æmulos dixi ab effectu, qui dicitur *λύπη ἐπὶ ἄλλῃ παρῆναι οὐκ αὐτὸς ἐπιθυμεῖ καὶ οὐκ ἔχει*: partim ab effectu quia non modo ita afficiuntur, hoc est, in alieno bono contristantur, sed etiam primi parentis diaboli æmuli nobis eripere conantur ecclesiam, sicut ille parentibus nostris paradysum. Atque profectò si rationes putabimus eo res redit iisdē gradibus. Quid serpens? *Non utique moriemini, eritis tanquam dii*: quid isti serpentis semen? *quid vobis cum terrenis istis? eritis tanquam dii, portio vestra dominus*. Sicque paradysum nobis, hoc est quodcunque nobis vtile est vel iucundum in hac vita, sub beneuoli consilii forma auferunt. Neque simplici contenti fraude, duplici utuntur impostura. In honoribus ecclesiæ aucupandis *ἐλαττωμένη* didicit ambitio; at auaritia patronorum eam nummis emungit. Ea quasi materies omnium malorum fuere. Namque auaritia fidē, probitatem, cæterāsque artes bonas subuertit; pro his superbiam, crudelitatem, deum negligere, omnia venalia habere edocuit. ambigō multos mortales falsos fieri subegit, aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua ha- Salus bere: amicitias inimicitiasque non ex re sed ex commodo aestimare: magisque vultum quam ingenium bonum habere.

Ambitiosū esset de ambitionis sacrilegio quæ dici possunt afferre omnia. Dicam itaque de iis quæ plus habere necessitatis videbuntur, ostentationis minus. In ipsa ecclesiæ infantia cum Christus adhuc in cunis esset venerunt magi & dixerunt, *Vbi est ille qui rex natus Israelitarum, vidimus stellam eius in oriente, & venimus ut adoremus eum*. Quibus auditis commotus est Herodes *ἱεροῦ ἀναπνεύσας*, nempe aculeos habet stimulosque ambitio, *perquisiuit tempus diligenter, atque in mandatis dedit Magis ut* ubi

ubi inuenissent eum, illi renunciarent, ~~et~~ nimirum &
 ipse cum illis Christum coleret. Atqui ~~doli~~ non sunt doli
 nisi astu colas: astu colere, id est interficere eum cupie-
 bat, eò quod regnũ non capit duos. & proinde cum Chris-
 tum regem fore audiuiſſet, ſibi de regno male metuerat,
 quod in cauſſa fuit vt armata crudelitate ſibi metuens am-
 bitio (*que eſt laſa ſuperbie vindex*) iram excitaret. At-
 que hæc rurfus, adhibita conſilium corde, ambitioſũ regis
 animum ſanguine innocuo ſatiavit. Hoc ſiquidem factò
 de terreno regno ſomnians in magnã ſpem venerat, eum
 aut conirratorem ſuum aut ſucceſſorem ſuſtulſſe. Cum
 tamen illius regni ſceptrum nullis motibus agitari, nulla
 vnquam vi è ſuis manibus queat extorqueri. Nec verò
 Herodem ſolum, ſed & totam illam Phariſæorum hypo-
 criticam turbam hæc ipſiſſima ambitio in Chriſtum con-
 citavit. ſed ad noſtra tempora & nos ipſos propiũs acce-
 do. Vſque quo Romanus pontifex ambitione immodica
 animoque turgens odio, iuſtum totius orbis in ſe odium
 incendit, non deſuerunt malè feriat quidam homines, qui
 in rectum aliquid flectere non niſi frangendo norunt: qui
 inquam ex illo vſque tempore clericos omnes ſeſe à ma-
 giſtratu omnique honoris dignitate abdicare ſũmo nixu
 contendunt, quique ipſam, ſi diis placet *Academiã*, quaſi
 ambitionis proſapiam, ipſos adèò gradus, tanquam gra-
 dus eſſent ad ſuperbiam (pro ea qua pollent ſapientia) an-
 tiquandos eſſe ſummopere laborant. Sed quis tam cæcus
 eſt qui non uidet hos prudentes mundi œconomicos in-
 cedere ſuper ignes ſuppoſitos cineri doſoſo. Concepto ſci-
 licet intus perurunt igne inuidia & ambitio, at verò in-
 mos animorum ſenſus & reſeſſus moderationis & mo-
 deſtiæ, vt ipſi uocant, vt nos, ſimulationis cinere regunt.
 Atque hic mihi certe alicuius eorum videtur ~~uani~~ vox,
 quæ talia circum ſonat: Quid episcopis noſtris opus eſt

Chriſti ſcep-
 trum inui-
 labile.

ea pompa cui vsui in seruitis apparatus? quid ciuilis honor qui Christi tunicam non bipartitam, bicolorem reddidit? quid ille honoris titulus qui seruos non seruos efficit sed dominos? nonne hæc uana? non sine his melius verbi predicationi, melius ipsi deo vacarent. Quorsum perditio hæc? Sed heus tu; *nemo pius est qui pietatem cauet*. Aptissimi mihi videntur hii histriones qui agant in scena Dionysum, quam simillima est illius facti, ratio istorum. Nam is deorum templum ingressus cum Iouem aureum pallium gestantem viderat auferri iussit, alterumque heteromallum eius vice substituit; hoc addens, ætatis ardori, frigori que hiemis aptius, quod alterum pondere suo sudores æstatis vrgeret, & frigiditate metalli, frigoris hiberni vim auget. Similiter & isti aureos illos, quibus digni sunt *Episcopi*, honores indignè auferre moluntur, utpote qui otio torpentibus stuporem incutere, negotiis feruentibus lassitudinem parent. Interim tamen ut ille Dyonysius quicquid à Deo sacrilego impetu abstulerunt in suum ipsorum conuerunt vsuum: & quid ni etiam conuertamus, inquit aliquis, quippe pauci ex illis melioris notæ uiri reperiuntur? immo plurimi: ac sint ut diuis indocti, indigni eò quod adepti sunt munere, donis suis etiam abutantur licet: in te tamen quadrat illud poete.

castigasturpia, cum sis

Inter Socraticos turpissima fossa Cynados & alibi

Quis tulerit Græchos. &c.

Ambitiosum genus hominum, avarum, famelicum, arrogans, superbum, fallum episcoporum fastum calcanti maiori cum fastu. Ceterum remiges imitantur qui puppim uersis oculis priorâ propellunt: quippe cum maxime auersis oculis contemnere videatur honores, tum conatum summo ad eos contendunt. Etenim notabile est apud illos mos, ut quisque alterius uindictam sibi gradum

siup

H i

faciat

faciat ad gloriam: unde calumniantur illi & inſeſtantur di-
 ris opprobriis optimos quoſque vt ipſi ſaltem non peſſimi
 eſſe uideantur. Qua quidem opinione eum plurimum a-
 pud rudiores & mulierculas neſeſto quas ſe valere vident,
 aditum ſibi ad honores patefactum intelligunt, ad quos ſi
 ſemel aſpirant, ingeniū eorum facile cognoscat: ſiqui-
 dem (perinde ac mulieres dote ſtreta ſeroces) nihil non
 ſibi indulgentes incredibili in omnes audacia debacchan-
 tur. Hanc primam intendunt in eccleſiam baliſtam: illā
 verò alterā pervertunt templum extemplo & propugna-
 cula. Antiquitus dici ſolitum *Zelum dei domus, deuor aſ-
 ſe homines*: at nunc *ſcelus hominum deuorauit domum
 dei & agros*. Mirum unde tanta capacitas, cum ſitiant
 maria integra abſorbent: moleſta eſt fames. vix ſufficiūt
 caninae illi fami pyramides, templa, prædia, magnifica il-
 la teſta quibus ueneranda ipſa temporum canities, eccle-
 ſiam, cuiusque patres, donauit, concoctu difficilia, ſtoma-
 chum ipſum cacochumico humore opplentia, pernicio-
 ſam in toto corpore *ſanguis* pepererunt. Monſtrū eſſe o-
 porteret, quod ſitit & nunquam expletur, quod eſurit quo-
 tidie iugiter edit, nec unquam ſatiatur. Tale eſt monſtrū
 auaritia, talia è monſtro illo prodigia noſtra, beluiones
 noſtri; qui ſubdoli illius latronis imitatores, non Herculis
 boues ſed eccleſiæ bona per caudam, hoc eſt peruerſo or-
 dine ad ſe trahunt, ne veſtigia quo abierunt ſurem prode-
 rent: vbi uero ordine ad ſe rapuerunt ſibi quæ non ſunt
 ſua appropriantes, ita cavent de cavea, vt cavendū ſit
 patribus noſtris qui eccleſiæ clauum tenent, ne ipſi fiant
 cauea: condunt uidelicet ſepiſſime latrones prædā ſa-
 crilegam etiam in ipſo eccleſiæ gremio: eulant ſurtu ſua
 fures, plus quam Promethei, uel inter domeſticos parie-
 tes illius quam ſuppilarunt domus. At uero inquis, non
 licet aliquid ab eccleſia dono accipere: cauam tamen ſcilicet
 quif-

quis es, ne illo modum porrectū tibi munus accipias quod auream crateram Dionysius: is enim in deorum templo effigiem quandam cuiusdam Dei extensa manu aureum cratēra ad speciem ferentem videns, accessit propius quasi sibi porrexisset, benignē cratēram accepit, ac gratias egit. Quisquis ad hoc exemplum sibi uendicat quod concessit nemo illi obiicias serio licet quod Amiano iocō Martialis. *Calatus tibi cum sit Amiane serpens in patera Myronis arte: Vaticana bibis, bibis venenum.* vide Gen. 6. Nam reuera tale factum nihil aliud est, quā ueteris serpentis, ad uinum expressa imago in auro: & quamuis Vaticana, id est, iucunda videbuntur quæ percipias: attamen non vinum sed venenum animæ tuæ propinasti. Quod ecclesiā lustrandā putas, quod meretricis reliquias aliquas, & calamistrā in ea adhuc remanere arbitraris: perpendas velim quid nos Christianos hac de re docet Ethnicus historiographus his verbis: *Nihil enim in speciem fallacius est quā praua religio ubi deorum numem pretenditur sceleribus, subit animum timor, ne fraudibus humanis vindicandis diuini iuris aliquid immistum violemus.* Liv. lib. 34. pag. 751. Quamobrem res sacræ nec temere, nec illotis manibus tractandæ, sed urgente necessitate, nec alias unquam pio affectui & sincero, cauta manus admoueatur. Atque proinde factum illud Dionysii eiusdem omni defensione careret, quo Æsculapio auream detraxit barbā, quod pater eius Apollo barba careret. temerarium hoc facinus & improbum, affectus certē impius, manus procul dubio violenta. Videant igitur ii qui rebus nouandis student, ne dum ea tollere conantur quæ hominum fraus inuexit, ea simul quæ diuinum ius ordinauit & permisit promiscuè amoueant. Caveant ipsi ne minus quam Dionysius tonsores commodi ingeniantur. Ille enim illud tantum abstulit, quo ablato patri filius similis factus, cum in nullo simperaret.

peraret. Isti uero usque adeo patriis moribus infensi sunt
 ut nos patres nostros, ne in bonis quidem cupiant imitari.
 Ille quia non habuit pater, filio detraxit barbam: Nostra,
 vel ea solius causa, quod ea patres nostri non caruerunt, bar-
 ba divellitur: atque utinam plaris hæc res non constaret,
 verum & capilli nostri eorum iussu decidunt, calvities
 nostra omnibus ludibrio & risui, nobis dedecori est, vix-
 que adeo cerebrum iam ipsum cranium tegit: optandum
 quidem esset, ut sensu carerent & cerebro, qui totius re-
 gionis (addam & orbis) cerebro (hoc est literatis viris &
 piis) propria sua & condecencia ornamenta denegarunt.
 Sed quis tu (inquit aliquis) qui hæc musitare audes, cum
 tota hæc res magnorum virorum patrociniis defendatur?
 nec mirum inquam: quippe *his cresunt patrimonia fa-
 bris*: neque reprehendit aliquis quod pro patrimoniis non
 secus ac pro aris & focis dimicant: malim tamen alicundē
 quam ex ecclesiæ dote huiusmodi pecunias corraderent.
 Sint illi locupletes, sint diuites, sint omni bonorum gen-
 nere affluentes, modo nostris abstineant, nos illis sua non
 invidemus. Quin clamitant multa que cedunt in bonum
 ecclesiæ, melius in reip. usum conuerti posse: hic sitte gra-
 dum: Herculis hic extrema ponitur columna: *non ultra*
 licet improbissimus ne avaritiæ quidem Hercules ulterius
 progredi si velit, valet. *ex am. p. adrian. domin. s. iugur. c. iugur.*
 2. de legib. *id. ista*. Plato. quippe *dux s. iugur. c. iugur.* hypocrisin sapit, *id.*
ista vitium. unde patet quod idem sit Platonis & Senecæ
 iudicium: nempe, *Quod malus ubi bonum se simulat tunc
 est pessimus*. Atque profecto simulant se bonos esse mali
 isti: cum feruet frequens in eorum ore & sermonibus rei-
 pub. nomen: mali tamen re ipsa inveniuntur, *cum re pub.*
 Livius *lib. 42.* *sic privata res*, Q. Fulvius Flaccus censor ad eam fortunæ
 equestris, quam in hispania bello Celtibrico voverat, fa-
 ciebat enixio studio, ne vllum Romæ amplius aut magni-

ficientius templum esset. Magnum ornamentum se tem-
 plo ratus adiecturum, si tegulae marmoreae essent: profec-
 tus in Brutios, ad eam Iunonis Lucinae ad partem dimidia
 detegit, id satis fore ratus ad tegendum quod aedificaretur.
 Naues paratae fuerunt, quae tollerent atque asportaret au-
 toritate Censoria sociis deterritis id sacrilegium prohibe-
 re. Postquam censor rediit tegulae expositae de navibus
 ad templum portabantur: quanquam unde essent silebatur,
 non tamen caelari potuit. Frenitius igitur in curia ortus
 est, ex omnibus partibus postulatur Fulvius, rem in sena-
 tum referunt consules, condemnatur, reportantur in tem-
 plum tegulae, piacularia Iunoni decreta. Hunc exitum ha-
 buit hic Censoris conatus. Quod si Fulvio non liquit ru-
 inis templorum templa aedificare, quid fiet de *Fulviis* nos-
 tris, qui fuluo auro fulgent, quorum quas inde abstulerunt
 in templum si reportentur tegulae, ipsi qua regetur caput
 tegulam vix haberent. Usque adeo quod illis hominibus,
 (scilicet ethnicis) piaculum erat nobis (hoc est Christianis)
 religio est, Illi iniquum esse censuerunt, aliorum deorum
 spoliis alios colendos esse atque exornandos: nos aequum
 putamus Deo opt. Max. dicatas aedes, & in illius honore
 consecratos agros, nos pleno posse iure & hereditario
 possidere. Scio quibus rationum gyris, omnia nostra bo-
 na involvunt & absorbent gurgites isti atque voragines.
 Obiciunt nos caelum terra miscere, qui terrena petimus
 cum caelesti deo inserviamus. Addunt & Hieronimo:
terrena laudi vicinioria ubi contemuntur; & ex eodem
 Christi dictum, & Ioannis & Heliae victum virgebunt,
 Quod scilicet *qui molibus vestiuntur, in domibus regum*
sunt: non ergo licere ministris his uti, hac Christi autho-
 ritate nixi contendunt ad conversationem Heliae & Ioan-
 nis Baptiste se convertunt, quorum uterque zona pellicea
 astrinxit & mortificavit lumbos suos, alter invenisse di-

ditur in spiritu & virtute Heliae præcursor Domini in v-
tero propheta parentis, & ante diem iudicii iudicis vo-
ce laudatus. Quibus omnibus, male intelligendo ad eccle-
siam damnum & suam ipsorum perniciem abutuntur. Ve-
rum hinc inde emerfit error iste, quod inter salutem eccle-
siae & dignitatem aptè distinguere non didicerunt: reve-
ra qui spem omnem & fiduciam in terrenis istis & cadu-
cis rebus reponunt, ii cælum in terris, & lucem in tene-
bris quaerere summo iure dicantur, quippe neglecta salu-
te, dignitatem expetunt; quod æque absurdū videtur, ac
si quis fortunas suas & diuitias vite dispendio redimeret:
quem nemo noui insanum iudicabit, quod illud negligat
propter quod reliqua omnia essent appetenda. Qui verò
ita vite huius necessitati consulit vt melioris spem non a-
mittat, qui ita mundo dat operam vt cælo semper vacet,
qui ita dignitatem intruetur, vt salutis scopus & meta ver-
setur ob oculos in aeternum, quo se scelere obstrinxit qui
in se crimen non admisit, hebetior sum (fateor) quàm vt
intelligam. Dico autem qui in se crimen non admisit,
quod eos omnes in se peccare autumo, qui res externas ita
despectui habent & contemptui, vt ciuilia nolint tractare
negotia, ne veluti pice coinquantur ab iis: etenim quis-
quis hoc pacto geniū defraudat suum, sibi plagiarius, qui
auertere cupiens liberos suos, à parentibus suis, peregrè a-
gentes, hoc est affectus ipsos rationis & consilii franos
respicientes, assimulat speciem vulnūque parentis, noua
minimū spe lactare incipit, quos vbi desiderio suo cap-
tos deceptosque longius abduxerit, iugulat & occidit
tom: 5. quod nimis Stoicum est: potius rationis & consilii moni-
tis dictis in eos audientes redderet
prg: 756.

Quod tota hæc res clarius & dilucidius eluceat, duo
proponam criteria: primum ex Augustino, quomodo
scilicet & externa res & eterna se habent ad nos his ver-
bis.

his. *Inter temporalia & aeterna hoc interest, quod temporalia plus diligantur antequam habeantur, vilescunt autem cum advenierint. Non enim satiat animum nisi incorruptibilis gaudii vera & certa aeternitas. Aeternū verò ardentius diligitur adeptum quàm desideratum. Nemo enim plus de illo aestimat quàm in se habet, ne fiat vilius, quod paratum est amplius. Sed tanta ibi est excellentia ut multò plus sit adeptura charitas, quàm fides credidit aut spes desideravit. Secundū criterium docet. quomodo nos debemus ad eas nempe ad aeternas res & externas nos habere: quod nobis expediuit summus ille sapiens divino de cælo oraculo sapientissimus iudicatus, ipse Christus ubi ait: primò querite regnum cælorum eiusque gloriam & reliqua omnia dabuntur vobis. primò querite, hic digitum intendit ad fontem, siquidem affectionum fontē è cælorum monte scaturire oportet: & reliqua dabuntur vobis. τὰ ὑποκείμενα sunt diuini latitantes aeternæ bonitatis & cetera, quæ maiori indigent cura & solitudine, cetera dicitur, nos liberius sine molestia nimioque studio querere admonet. ὑποκείμενα enim verbo τὰ ὑποκείμενα intentionē addit cetera dicitur ordinem, ita querite regnū cælorum, ut nihilominus daretur vobis: ita reliqua dabuntur ut queratis tamen. Querite, dabuntur, regnum, reliqua, hinc salus, inde dignitas, vtrique bona, vtrique Dei dona ne aspernamur.*

Math. 6. 33.

Cap. 12.

Monstratur ad quaestiones duas ubi instituta ratio ostenditur, quem in finem haereticæ proponuntur quaestiones.

Hucusque hostium tantū castra ingressi sumus, perspicimus hinc periculum nobis imminere & inde: vidimus omnes copias, apparatus bellicum omnem, ordines & phalanges vidimus: nunc nos clavum clavo pellere, & dolum dolo defraudare oportet: alias cum nec virtutū latellitio

soliti sunt

satellitio pares, nec militum robore cum illis simus comparandi, metvendum esset ne hostibus turpiter nos subiugandos praeberemus. Faciamus itaque & nos quod summi olim imperatores *solent* facitare. Aliquid videlicet moliamur, unde si non frangantur hostium vires, minuantur saltem ac labefactentur: seramus si placet litem in illo ipso hostili exercitu, ut seditione exorta, in varias, immò in contrarias partes animi distrahantur: tandemque mutuis armis rebus concisis, victrix provincia à nobis vincatur. Nulla verò ratione aliquid apertius litigii contrahemus, quam si cui ob expugnatam ciuitatem vel arcem in ea occupatam, civica corona præcipue debetur quæramus: illi ne qui illa, quæ illum tangunt tristitia tegit? quæ si quando erumpunt, in modum incendii sæuiunt acrius quo teguntur arctius: an illi qui faciendo fingit lata quæ fingendo facit? item sine ecclesiæ infestior contagio, quæ spiritibus an solidis insideat: sit ne pestis perniciosior, quæ *inducunt* nobis, quam quæ *rapuimus* invidet. Quibus *deter-*
di rempitis *minatis* & cõpositis litibus, cum iam exploratū òrino sit, quid in vnoquoque genere sit deterrimum, minori negotio à noto quam ab ignoto malo declinabimus: eòque quod deterrimū est icto & debellato, facillimè in reliquis *Salmaciada spolia* sine sanguine & sudore reportabimus.

Cap. 13.

*Prima questio. Viramplura & graviora
 respub. principib. obvenimus in com-
 moda, ex iis qui tristitia tegunt, an
 ab illis qui lata fingunt.*

Antequam quæstionis huius ambitum & controuersia
 ipsius pugnaque terminos ingrediar, quædam de cõ-
 venientia & concordia nobis sunt prælibanda. Nam ut
 harmonia, est concors quædã discordia; ita in contrarie-
 tate omni & pugna, est aliqua licet minima discors con-
 cordia.

cordia. Conveniunt itaque in istis, primò quod actio v-
trique communis est, *tegunt, fingunt, utrinque agunt*:
deinde utriusque actionis certum aliquod est circa quod
versatur subiectum: *tristitia, leta*: tertio in ipsa actione
conspirare in vnum & coalescere videntur, *quod tegere
& fingere nihil aliud sit, quam vno verbo fallere. Quo-
ties labefactamus eius spem, quem laetavimus, hoc est a-
liud dicere vel innuere, aliud in animo habere: omnino
aliud prae se ferre, aliud (ut novè non ineptè dicam) in-
tra se ferre: aliud profiteri, aliud facere. Hucusque con-
veniunt; in istis verò differunt. Primò ex parte agentis,
& ipsius actionis ergò, quoniam agendi modus alius at-
que alius. Nam qui tegit aliquid hoc tantum contendit,
*ut quod sit non esse appareat, quod prudentis esse aliquan-
do potest*, ut οὐτις ille apud Homerum Vlyses, praecipue
cum absit *mendacium*; cum scilicet nostra potius incuria,
quàm fallentis iniuria fallimur. At verò qui fingit quiddam,
hanc tundit incudem, *ut quod non sit esse tamen videatur*:
ut fatalis ille Troianus Sinon qui amicū se illis esse, virum
bonum, sanctum & iustum persuadere voluit, cum frau-
des, periurium, eadem extremamque ruinam praeterea-
que nihil in animo habuit: quod genus mendacio & per-
iurio carere non potest, neque cadere in virum bonum
aut sapientem vllò modo posse puto. Non nego superius
genus omnino mendacium adiunctum habere: hoc enim
mendacium: Sed non perinde illo individuo comite uti
ut posterior: siquidem εἰργασ multos videbis, qui (ut refert
Aristoteles) verbis ac vultu tegunt animum, citra men-
dacii contagionem: ἀλλ' εἰργασ vero hoc perficere, qui pos-
sit fieri, doceant qui didicerunt. Nam detrahendo veri-
tati fieri potest compendium, illi addendo certissimum
dispendium. Qui fingit igitur ἀλλ' εἰργασ similis fit, addendo
quod nusquam gentium est: qui verò tegit εἰργασ non abfi-*

milis, non agnoscendo quæ quisquis suspicatur. Differunt porro ex parte subiecti ratione finis: duo sunt scopuli ad quos potentiores cuiusque status (quasi naves) impingere absque perito iuxta & fideli nauclero, facilius potest: *odium* scilicet & *contemptus*. His scopulis hi venti affines sunt & familiares, *tristia* odio, contemptui *lata*: tristis animus ad facinus pronus & paratus seseque occultans, Boreas est de improvviso adoriens, sibi naufragam fidem esse flocci facit, modo existimationis tuæ proram puppimque odii scopulo illidat. E contra verò qui læta indies suggerit & susurrat notus est & minima laude tanquam humore mores emollit, ut contemptus noxam haud temerè effugas: hæc sunt quæ civilem vitam perturbant morbumque gignunt cum toti civitati, tum principi ipsi infestissimū, ex odio morbus incrudescit, ubi ex dissolutis laxatisque amoris ligamentis nervisque, luxatis membris primò vicinarum partium inflammatio, deinde febris, hoc est calor non naturalis circa cor oritur, id est, quamprimum pars aliqua odio correpta fuerit, iræ suæ faces imprimis in potentiores quosque regique proximos immitit, postea verò *vires acquirit eundo*, ipsum regem incendium illud petit. E contemptu verò in politico corpore morbus innascitur, istero non dissimilis, quippe cum princeps aliquis nimio adulatorum consortio, vilis civibus suis & abiectus videtur, statim indignatio (*hoc est ira ex indignitate*) flavæ bilis colorem toti corpori superinducit, languescit innatus reipub. calor, *nativus civium amor*: vires flaccescunt, imperii dignitas fatiscit in dedecus, & ipse princeps nomine magis quam imperio conspicuus apparebit. Verum hæc de *civili* tantum *vita*: sed prorumpit aliquando eorum audacia qui in odio celando tristes conatus tegunt etiam ulterius: *quod natura aptavit vinculum anima & corporis dissolvere & rumpere.*

Tristia Boreas referunt.
Notū læta.

Præterita
prora: futura
puppis;
odium præ-
teritorum
meritum
futurorum
spē aufert.

Vt in exemplis Alexandri Medicis Antonini, & Martialis superius docuimus. Quinetiam vltiorem addit gradum altera species quæ naturæ vires superat: *anima naturam supernaturalem & celestem corrumpit & depravat adulatio*. Quæ rhetorum præcepta tam probè callet, vt in ipso exordii vestibulo auditores benevolos blanditiis suis faciat, eosque ad eò sibi conciliat totos, vt *Elencho* (licet *φίλοι ἀληθεία καὶ παρρησία* deòs apud Lucianū pseudologista dicatur) locus nullus relinquatur: quibus ad hunc modum dispositis, licentiæ, luxus, libidinis omnisque impuritatis iuxta & improbitatis gladios distringit, quibus misellas illas animas quas prius verborū dulcedine delinitas tenuit, vitiorum veneno inebriatas miserrimè conficiat: qui semel audiuit fortunam suam *ἀλεξάνδριζεν* ridet falso, is mores suos verè *ἀλεξάνδριζεν*, hoc est, vitiis scatere facillimè patietur. Nam *ψυδάρις* (vt loquitur Pindarus) tali insuffuratione aures obstruunt & animū, vt sana consilia, quæ sola animi ægritudini medentur, intrromitti non possint: quippe atriensis talis est adulatio, quæ sana non curat modo sua, & proinde contumax est morbus medicinæ nescius, quem talis nutrit humor. Similis mihi videtur *adulatio* lyrae Orphei, *anima crudeli*, Neantho Pittaci tyranni filio, qui cum audisset quod Orpheus hac bestias demulisset, plantas & saxa movisset, quodque ipso iam cæso tamen per vndas lata (nemine modulante) resonuisset, incredibili eiusdem consequendæ cupiditate arsit. Quare ingenti pecuniarum vi corrupto sacerdoti persuadet, Orphei lyram, alia supposita, sibi det: qua accepta parum tutum ratus interdū hac in vrbe ludere, nocte sinu occultam efferens solus in suburbium pergit, quo vbi venit lyram pulsare incipit, ac chordas perturbat, sperans stolidus & imperitius artium iuuenis, fore vt diuinum aliquod carmen percussæ fides redderent, quo cunctos perimoveret,

& animi affectus quo vellet traheret, ut hoc nomine beatus haberetur Orphei musicæ hæres. Dum hæc agit, vicini canes, qui in eo loco erant plurimi, strepitu exciti coeunt, ac infelicem istum citharædum discerpunt; quod ipsum solum cum Orpheo commune habuit, *postquæ canes adduxerat*. Parturivit huc usque hæc quæstio; iam tandem peperit duas allas quæstiones novas gemellas; prima hæc, *utrū maiori periculo contemnitur quis an odio habetur?* Secunda huiusmodi erit, *Ecquid gravius peccet qui vitæ nostræ an qui animæ insidiatur*. In prima hoc animadvertendū imprimis, quod odiū hic non eodem sensu quo cap. 7. capitur: sed laxioribus planè habenis, sed pro testi illius odij, simulatæ invidiæ, malitiæ occultæ & absconditæ esse to cōmuni. Nam cum veteratores istos angues, versipelles, qui sese in alicuius sinū insinuant, non alia de causâ quàm ut firmitus ibi suos aculeos figant, perfectos esse inimicos quis negat? perfectū autem in unoquoque genere tunc tandē meritò aliquid dicimus, cū perfectā sui imaginem in altero exprimere rederēq; valeat. Vt cūq; igitur conferunt sermones familiariter *ad odium* admodum, calumniandi tamen anam nunquā non apprehendunt: clanculum si quid de aliquo forte dicas præsto sunt, hortantur ut maledicendo pergas, neve deficias, comites se adiungunt, addunt incendio ignem, postremo verò fit res palam, clam te, rumor de te in vulgus spargitur, omniū in te unū odiū cōcitur. Quod si exquiratur à stirpe autoritas invenies illos ea tibi affingere quæ ab ipsis in alios, iacta fuerant conuitia, petulanter satis: sis hoc modo fabula nimis celebris, ne fias historia cavendū diligenter. Hæ sunt molitiones hæc pericula, hij scopuli quibus naufraga illa fides existimationis tuæ iacturā facere decrevit. At verò ex altera parte inquit *quædam* nullæ huiusmodi molitiones, adulatori religio est detrahere aliquid de dignitate alicuius

aut existimatione: si laudem è modicâ in molem crescere desideras, non Nilus aquis copiosior, non Oceanus quam ille laudibus: at vide, bone vir quam rem agis, *qui cimbam Oceano committis, vix satis cavet etiam qui caret satis*: & qui nomen suum populari auræ & adulatorum fluctibus credit, periculum est, ne cum eminere maximè cupiat quàm maximè obruatur. Siquidem prona semper est in pejus suspitio, & quoscunque inani laude turgentes vident homines, num aliquid verâ solidâque laude dignum possideant, non cuiusvis ingenii est persuadere.

Quæcunque enim verè in illius laudem congesseris, regetur fucatum illud, & cum plus illi dicant quàm ratio postulat, tuum vel minimum nimium videbitur. Quæ ubi de aliquo invaluit opinio, sequetur statim, *iudicium, de re quasi deteriore*, quod nos *contemptum dicimus*. Hi sunt *περὶ πολλοῦ* hæc *συμψύγματα* vtriusque morbi; adeoque antecedentia incommoda, quæ odium ducunt & contemptum facillimè ex istis videbis. Verum in iis contraversiæ cardo non vertitur, hæc lucem forasce facisque præferunt, unde cognoscunt se invicem hæscere: conflictus autem ratio totiusque rei discrimen in consequentibus cernitur. *Quod scilicet odium invidiosos homines reddit contemptus neglectos*. Tandem quæstionis huius æquum statusque in eo ponitur, *invisine an neglecti graviora incommoda patiantur*. Illud vero hoc modo constabit, si *κοινωνίας* perpendamus, quæ similis status stabilimenta præcipua, quæ impedimenta. Atque videtur profectò, cuiusque principis, pariter ac civitatis (addam & privati ferè omnis status) duobus istis non contineri solum, verum etiam sustineri, *amore & metu*: hæc societatis cuiuscunque nō civilis modo, sed *οἰκονομικῆς*, in eaque & *πολιτικῆς καὶ τεχνικῆς* & *πρακτικῆς* fulcra sunt & munimenta. Ista si tollas, nulla

Machi. 1.
cap. 17.

non dicam civitas, (sed ne domus quidem) consistere potest. Quod si quæreretur jam, quonam de duobus istis minori cum periculo careamus, responderem fortè cum politico, *amore* potius quam *metu* carendum. Nam cum homines ad arbitrium suum ament, metuant autem ad dominantis voluntatem, dominus qui sapientia valet, eo quod sue est non aliena facultatis niti studeat. Verum non eo in loco versatur oratio nostra: sed quidem fateor *infectos* eorum carere *amore* quibus sunt *infecti*, *metu* semper non item. Qui verò negliguntur, & *metus* & *amoris* presidio omnino destituuntur, quippe nec *amore digni*, nec *metui pares* habentur: atque proinde videbis aliquos summo odio apud suos flagrant, cuiusmodi sunt tyranni omnes, quos tamen pro comperto habemus, uno illo validiore fulcro, metu videlicet seque sustentasse & statum suum quàm diutissimè conservasse: illis è contra quos vulgus neglectos calcit, qui ambobus istis amuletis (quæ vel à priuato iniuriam pellerent) careant hoc est, nec *amicitia chari*, nec *metu verendi* sunt. Magnū nihil nisi ruinam contigisse. Quapropter sole clarius est eos molestiori onere grauati quibus *contemptus in cumbit*, quàm quibus *odium*, id est, *neglectos* quàm *exosos* & pluribus & difficilioribus periculis expositos, crebriori anhelitu laborare. Est igitur infectior vitæ civili famæ cuiusvis adulatio blanda, quàm perfidia sæva. Verum non hæret in his civilibus fluctibus hypocrisis, quin & passeris marini speciem obtinet, non usum, partem albam gerens & nigram, flumine gaudet & mari, parte nigra qua sanguineis distincta notis tristes odij effectus luculenter depingit: quippe sanguisuga præcipuè est perfidia, & vitæ naturali insidiatur: parte verò alba qua *delectatur* quandam adulando promittit, non minori damno humano generi esse rebus ad dicam necessariis. Nam quamvis grave quidem vitam

ipsam

ipsam eripere alicui, gravius tamen divinum illum salern,
 (animum intelligo) qui vitæ parens est & patronus de sua
 sede & dignitate deturbare: præterea perfidiosa invidia,
 si nullo alio modo saltē moriendo vincitur, cuius exem-
 plum qui quærit Herculem videat, qui, vt loquitur poeta,
Comperit invidiam supremo fine domari. Atqui illud om-
 ni procul dubio *ἀμαχον κακόν* quod illius quod in nobis va-
 lidissimum est imperium violat, viresque obtundit: quæ
 autem in nobis plurimum pollet *mens est*, hanc verò e-
 nervat *adulatio*, atque evertit: inexpugnabile ergo malū
adulatio, cui si semel aditus patuerit sæpius impetum fa-
 ciet; atque omnis illius impetus animi ferè interitus. Adeò
 vt adulatori dicat invidus, amicus perfidus, quod indocto
 cuidam Demetrius Cynicus, quem Corinthi conspexisset
 elegantem Euripidis de Penthei fato locum legentem, nè-
 pe arreptū codicem laceravit, *satiùs est inquit, semel à*
me quàm à te toties delaniari Penthea. Satiùs est ab hoste
 semel, quàm ab adulatore sæpius lacerari Penthea, scilicet
 amicū. Atque vt vno verbo hanc absolvam quæstionem,
 dicam cum Diogene Cynico altero, *κρείττον εἶναι εἰς κλέπτας,*
 hoc est, eos qui morticina consecretantur, quàm *εἰς κήλακας*
 qui carnificinam in vivos exercent, *ἀπειθεῖν.*

CAP. 14.

*Questio secunda: utrum gravio rem plagam
 sentit Ecclesia, eorum fraude qui in spiri-
 tualibus Ecclesie, an eorum vafricia
 qui in temporalibus imponunt?*

SI quis perfunctoriè hanc quæstionem legat, eamq; obi-
 ter quasiq; in transitu intueatur, primo intuitu prorsus
 nulla videbitur. Etenim in ipso frontispicio, hæc cuius sa-
 tis cordato videnda se offerunt. Quod *spiritus* sit vita ec-
 clesie, & proinde periculosus nihil quam quod vitæ (qua
 nihil pretiosius) insidiatur. Deinde non vita modo sed &
 gloria

gloria etiam ecclesie *spiritus*, *regnum meum non est huius mundi regnum*, & idcirco cum sit spirituale regnum hostes omnium insensibilissimi videntur qui Christo in suo regno inter confinia imperii proprii bellum indicere moliantur. Atqui acrius penitusq; introspicienti, alia *ζήτησις*, alia questionis vis apparebit. Non enim hæc in idatis suis, sed in subiectis suis comparamus: scio quod quicquid directum cor Ecclesie petit, si verè & genuinè loqui velimus spirituale esse: neq; aliud aliquid merè terrenum ecclesie (vt ecclesia est) nocere posse. Iam verò cum ecclesia, hoc est, *συνεκληρωμένη* ita versatur in terris vt omninò nō tollatur è mundo, nocent quidem ista quandoq; illi, si non vt ecclesie, certè vt hominibus. Præterea tantus est totius huius vniversi ordo, vt nihil ferè sit quod non habeat suā ab alio dependentiam, vt si violetur vnum trahatur & aliud, quasi in morbis illis qui fiunt per consensum, & plerūque inferius suum trahit superius in eandem *συνπαράστασις* non è contra: adeoq; vsu venit sæpissimè vt cum morbus aliquis ex intemperie temporalium in subiecto oriatur, è vestigio (scelerum caput Satan) capta ex rerum coherencia occasione novum aliquod dogma fabricat, quod hisce immiscens rebus dissipatis, in ipsis ecclesie spiritibus medullisq; propagetur. Vnde veluti in impuro aere & grassatur violentius morbi cōtagio, & difficilius sanatur. Quæ admodum enim, qui nitido gladio (licet peracuto) aliquē ferit non mortiferum adeò vulnus infligit, ac ille qui alterum ense venenato licet rubiginoso leviter percutit: ita spiritualia quæ vulnerant, acutius forsitan & simplicius id faciunt, quàm si externa incommoda religionis fraudi accommodantur, non: æquè tamen citò vulnus venit ad cicatricem hoc atque alterum: quippe alterum tantum vulnus erat, hoc morbus & vulnus: additur nimirum vulneri fomes, apponit indies virus illud quod intus vrit, novam putre-

putredini materiam: cui si inflammationem ira addiderit, sit omnium pessimum & perniciosissimum *vulcus in vulnere*, quod tandem non potest non esse ecclesiae lethale; si non summus ille medicus supremus deus aquam vitae & salutis petra porrigens, patientiam ei instillaret: qua munita illa & corroborata vri se & secari, percuti & vulnerari, discerpi etiam & lacerari facillimè patietur: donec virus illud omne evomat, quod summo suae valetudinis discrimine, stomacho suo nauseam saepe parit. Sit igitur hæc prima differentia, quod τὰ πνευματικά καὶ τὸ σωματικά & vulnus & virus, fomitem intelligo non placati animi irrequietas cogitationes: quales habuerunt hæretici illi Aereus, Novatus, Donatus, *σωματικά* dico καὶ, non quod ita sint corporis, vt non in animi pernitiem valeant, sed corporea volo ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, à principio mali, quia homines ob ea, quæ sensus corporisquæ sunt (cuiusmodi sunt voluptates, honores, divitiæ, bona) deficientes, naufragium fecerunt bonæ conscientiae, vt Demas ἀγασίας, vt inquit Apostolus, τὸν αἰῶνα τῶν. adeò vt incipiant hæc quidem à corpore, definant tamen in anima. Secunda porro differentia hæc est: communiores sunt quæ corpus tangunt, quàm quæ animum angunt: quidam enim pecudum more tantum quæ corpus spectant curantes, & plures istis permoventur. *Malum autè quò communius eò peius*, proin peiora videtur damna quæ infert χρονὸς ὑποκριτῆς quàm πνευματὶς. Dico communiora, quia nulla est tam prostituta pudicitiae meretrix, quàm religio quæstui exposita & adornata. Summus ille pontifex, ecclesiae caput, non esset caput ni caput esse aureum: imperatores, reges, principes ecclesiae militant, nempe ecclesiae sumptibus: patroni nostri imitantur nequam bestiam & damnificam. Quamnam amabo? involvolum, quæ in pampini folio intorta implicat se. *Patronisse nostræ satis prepotentes dominæ, ecclesie* Cistellar. bene-

Epidicus.

Rudens.

beneficio quasi fundis ornata multae incedunt per vias. Quodque primus apud Comicum refert Menex, sciunt omnes: *Pulchra adepolus pecunia est*: sed quod alter respondet factis illi applaudunt trierarchæ, ostræ, hierarchæ. *Que quidem pol non maritata est: pecunia n' ecclesie misere deperit unusquisque*, at qui se illius maritum esse cupit, vix reperitur singulus. Et quod alibi Comicus. *Lenones omnes è gaudio credit esse procreatos*, quod ita omnes mortales si quid est lenoni mali gaudent. Vicissim & ego *ecclesiam è lucro natam dixero, ita omnes mortales, si quid est mali ecclesie, lucrum faciunt*. At falleris inquam longe & hallucinaris; nonne quidam sunt qui oppidatum & ostiatum cum malo ecclesie vagantur, *gratis docentes, mercedem non poscentes*? qui nobilibus multis & generosis acceptissimi, qui Apostolorum exemplo (addo & nomine,) seniores epistolas mittunt electis dominis, quas blandis precibus, & vocabulis plusquam prophetis & evangelicis ad se alliciunt, dominas electas ecclesie *Lydias* appellando? & revera sunt nam purpuram ecclesie vendunt, aut vendere cupiunt. Verum si animadvertas, *hec vocabula auctiones subigunt ut faciant viri*. Vnde eos non omnino rei sue negligentes apparet fuisse. Atque hæc tantum vnius generis exteriorum impostura est: quod si omnia in unum concurrerent, satis opinor vitium atque ponderis esset hoc unum, omnes mortales viventes & videntes in gehennam precipites dare. Nam & honoris campus spatiosus adeo, ut Olympica hypocritarum certamina quotannis in eo ad ecclesie perniciem celebrentur quippe non *facit ad cultus sacrificium honoris aucupium*. In hanc arenam descendit luctator ille Satàn, qui gloria stimulis instigatus, maluit superstitionis fundamentum in perfidia iacere, quam obedientie cultusque veri in pace: prodierunt postea in orchestram, innumerabiles alii quos

quos sacra pagina & profana gigantes vocat, qui bellum
 superis inferre memorantur. Videte verò quid in ipso po-
 pulo dei ausit ambitio. Ieroboam filius Nebat, ne Israeli-
 tæ proficiscentes Hierusalem agnoscerent veterem domi-
 num & in gratiam rediret cum Roboam, duos erexit vi-
 tulos, in Dan vnum, alterum in Bethel: atque sic dum
 ille sibi à præsentis vitæ honore imponi patitur, populo
 dei fraudem nectit in spiritualibus, hocque facto (quod in
 sempiternum ipsius authoris dedecus inultam perfidiæ
 notam habet) decem in Israel tribus à Deo & Roboam
 separantur. Potui hîc de Phariseis multa attexere, qui fi-
 dem Christo derogarunt vt staret fides cathedris. Sed
 vetera nimis queror, exolevit pene vnâ cum regno Iudai-
 co & nomen ipsum, & venerunt gentes in hæreditatem
 domini: florentq; iam toto ferè orbe notissimi imposto-
 res duo: Pancratialtes ille *Turca*, & Pentahles *Papa*: prio-
 ris sectæ princeps *Mahomet*: qui columbæ specie spiritum
 dei mentiebatur, qui morbo comitiali correptus, dei con-
 ceptum somniavit: qui sepulchri imposturâ miraculi fidẽ
 obtinens prodigiosum ipsiq; deo exolum honorem est
 assequutus. Alterius sectæ qui principes, suiq; deque ha-
 beo: quod in institutum huius loci quadrat, illud vrgeo,
 quod illi omnes acceptum ab imperatoribus honorem si-
 bimetipsis referre dignantur, tantosq; tandem in impostu-
 ra progressus fecerunt, vt priores dominos in servitutem
 redegerint, & tamen qui dominus dominantium revera
 est servus servorum, & appellari vult, fitq; honoris pedif-
 sequa religio, quæ omnium domina esse solet. Est enim re-
 ligio virtutis parens, cui fas est timor vt subscribat non
 præscribat: adeoque cum honoris plethora laborare vi-
 deatur sanguis certe non incommodè è iecinoris ve-
 na (qua *επιθυμία* fluit) mittendus, quo defæcationes affe-
 ctiones redderentur, si ita placeret summo medico.

Restat vltimò alterum genus planè Cynicum, cuius professores Diogenis discipuli, qui quidem fastum (si diis placeat) calcare volunt, sed maiori cum fastu. Hi etenim sunt qui, quibus nec vitæ probitate, nec morum integritate, nec doctrinæ sanitate, nec ingenii dotibus sunt comparandi, illis tamen virtutis doctrinæque præmiis sese adæquandos esse æquum censent. Insurgunt itaque cum scæda ista coniuratione Cora, Dathan, & Abiram, clamitantque totum presbyterium sanctum esse, neque quenquam inter eos debere eminere: verum absit precor longe eorum exitus ab iis quorum factis quàm proximè accedunt. Alii eorum ambitiosè satis civilem præsulibus nostris iurisdictionem denegandam vociferantur. Vultis causam? aut indignus invidet, aut honorum helluo indiget. Quis enim nisi indignus detrahet dignis? & quis nisi helluo ossa nuda, inanes ferè sine viribus titulos devorandos vnquam cogitaret? sic maxima pars hominum eam in hac vita cōtemnunt, cuius in gremium post finitam in terris vitam si non recipiantur, pro suis dominus non agnosceret: & æquale erit dispendio lucrum, si ob inanis gloriolæ vsuram brevem, aternam gloriæ coronam nihili faciunt. Quo fundamento sublato, non magis homines ecclesiam curare solent quàm quisquilias rerum & præsemina: quæ quidem sic prostrata & abiecta, quantò à dignitate abfuerit longius, tantò ad orbitatem accedat propius. Magna hæc sunt & communia mala, sed adhuc cōmuniora & maiora incōmoda afferūt, qui in tertio genere imponūt hominibus: hoc enim nobiscum cum belluis commune: nec differunt omninò homines à belluis qui omnem in voluptate religionem collocant, qui nullum festum celebrant nisi Bacchanalia, quibus tamē putidius nihil aut infensius ostēdit hæc cōsulis vox. *Nunquam tantū malū in rep. fuit,*

fuit, nec ad plures, nec ad plura pertineus. Neve quis hæc immeritò à consule dicta quasi à calumniatore non accusatore dicta existimet, idem author non multum ante factum ipsum describit his verbis. *Graculus ignobilis in Hetruriam primum venit, nulla cum arte earum, quas multas ad animorum corporumque cultum nobis eruditissima omnium gens invexit, sed sacrificulus & vates: nec is qui aperta religione propalam, & quæstum, & disciplinam profutendo animos horrore imbueret, sed occultorum antistes sacrorum. Initia erant, quæ primò paucis tradita sunt: deinde vulgari cæpta per viros muliere squæ, additæ voluptates religioni, vini & epularum, quò plurimum animi illicerentur. Cum vinum animos & nox, & misti fæminis mares, ætatis teneræ maioribus, discrimen omne pudoris extinxissent: corruptela primū omnis generis fieri cæpta, cum ad id quæque quo natura promioris libidinis esset, paratam voluptatem haberet. Nec unum genus noxæ: supra promiscua ingenuorum fæminarumque erant. Sed falsi testes, falsa signa testimoniaque & iudicia ex eadem officina exhibant Venena, itidem &c. Livius. 33. pag. 747. Similis religio Catilinariæ coniurationis ansam præbuit. Nam libido stupri, ganeæ ceterique cultus non minor inceserat, viri patii muliebria: mulieres pudicitiam in propatulo habere, &c. Caput sceleris Catilina, multa nefanda supra fecerat, cum virgine nobili, cum Sacerdote Vestæ, & alia huiusmodi contra jus fasque: sic fieri plerumque solet ubi Bacchus cum Venere ius dicit, hoc est, ubi libido dominatur, ibi Vesta, id est, castissima dei religio violatur. Quin habet & nostra ætas Bacchanalia sua voluptuaria, & Epicuream religionem: confluxerunt usque ad nos tanquam naufragi è bellorum tempestatibus, (quibus iamdiu orbis terrarum Pelagus agitatur) omnes populi, qui nos in tranquillo divino favo-*

Salust.

re positos ipsos sibi pacis portum & malorum perflugium
 sperarunt. Veniunt; adfunt, recipiuntur. Ecce subinde no-
 vae nobis oriuntur procellae, nova nascuntur monstra,
 non bella, sed belli causa, non marina, sed maritimis mo-
 ribus: fit *Anglia Theba*, monstrorum nempe ferax: quip-
 pe recepimus in gremium nostrum & complexum nau-
 scabundos homines, quibus miseria (maris instar) bilem
 movit non ciecit. Primò Londini Anabaptistae duo me-
 ritas igne poenas alienigenae ambo (ni fallor) luebant. Po-
 stea è nostratibus quàm plurimi simili crimine patibulis suf-
 fixi. Norwici in arenam descendit egregius impostor
 Hammanus Arianus, atque hic quidem (nil mea me con-
 iectura fallit) Teuto, carceres & vincula patitur tandemq;
 quasi perditae spei haereticus igne crematur. Videte verò
 quàm serpit contagio: è nostratibus statim vnus atque al-
 ter Lewis & Cole idem ob malefictum eodem supplicio
 sunt affecti. Tandem ad Bacchanalia his modis aditus
 cum pateret, conflunt ad nos ex omni scelèris colluvione
 peregrini penè infiniti; fit primò conventus visendi suos
 populares gratia, agnoscunt se invicem, amicitiam con-
 trahunt, postea quo arctiori vinculo constrikti validius
 cohaereant, in vnã cœcunt familiam omnes: denique ne
 qua inter familiares discordia oriretur, omnia communia
 esse statuunt: aurum, argentum, supellex, vxores, libidines
 etiam vni seruiunt & omnibus, nec Meum agnoscunt, nec
 Tuum. Hinc fœda adulteria, perditus luxus, exquisitae epulae,
 Liber liberior domino, Venus nullius rogatum morans
 aut expectans, cuiuslibet imperio sese prostituit: postre-
 mò agunt & patiuntur omnes, quae homine Christiano
 immò vel homine indignissima. Has invenit vias, qua nos
 inveniret scelus. Non enim pauci è nostratibus hâc fallaci
 dulcedine capti, vna cum illis sese in perniciem præcipi-
 tes egerunt. Sed hæc de nimio nimis, plura opinor in-
 commoda

commoda nobis (hoc est Ecclesie nostrae) in rebus externis parū quā nimīū intulisse. Hinc ut omnibus saeculis omnes, ita nostris temporibus, nostri haeretici extiterunt. Excessus ducit in fraudem, defectus trahit ad perniciem: videntur quidem homines incipere a spiritu per excessum, desinere in carnem: quos verò defectus tangit angitque incipiunt quidem plerumque à carnalibus & externis, desinunt tamen non rarò in spiritualibus & internis. Adde etiam (quae est nostrae aetatis calamitas) saepius Ecclesia inedia laborat, quàm plethora. Inedia verò humores corruptos, id est, errores depascitur, & cacochumiam Ecclesiae, hoc est, haesum gignit: quippe bilem movet, quae animum exulcerat, ab exulcerato autem animo (quasi ab impuro fonte) nihil non impurum profluere potest & dimanare. Accium, Novatum, & Donatum, (ut reliquos taceam) honoris repulsus repulit ab Ecclesia. Barrow, Greenewood, Penry, eadem ferè causa ad crucem detulit. Externum principium honoris repulsus, internus finis, animae interitus & Ecclesiae lordes. In immentum cresceret oratio, si omnia quae huc afferri possunt persequi velim: ratio iam postulat, ut orationem ad umbilicum perducam. Dicam igitur de quaestione hac quod de prodigo suo Donatus, *Est ille quidem avaro perior & melior: simplex prodigius, qui nulli aamum infert avaro melior: compositus verò qui ut luxum suum & libidinem alat & sustentet, alia accumulat scelera, qui unde auferat, rapiat, subducit, extorqueat, quo iure quave iniuria suscipere deque habet: hunc avaro deteriolem existimat.* Similiter ego externa bona quae fraude à repub. subducuntur simpliciter quidem & per se non aequè nocere ecclesiae ac ea quae in internis & spiritualibus ecclesiae fucum faciunt,

Euseb. lib 6.
f. 43.
Aug. de Haz.
rel. cap. 69.

sed

sed quæ ex externo principio, puta, divitiarum ecclesiasticarum falsaria ablatione, vel honorum clericorum fraudulenta detractio virus ipsum in venas ecclesiæ & medullam, ipsumque adeò spiritum & animam derivant, longè grauiora sunt & periculosiora quàm ea quæ à se viri tantum non ab aliis etiam vires sortiuntur. Remedium hisce omnibus malis vnicum, si ita de Ecclesia clerici cogitamus, si non ut Aristippus quasi animum nullum habeamus, corpus solum tuamur, neque ut Zeno quasi corporis expertes simus, animum solum amplectamur, sed cum Calliphonte medii simus, ita præcipuam, ut par est, operam, animo (hoc est dominæ) dantes, ut interim omnem prorsus curam corporis quasi ancillæ non abijciamus. Hæc denique cuatela hanc claudet sententiam: Ministros sæpissimè scriptura lumina vocat, luminibus verò non modò in se oleo & mixis (hoc est, non doctrinæ alimento, & honestatis stabilimento opus esse) sed & (quod exterius sustineat) candelabrum illa requirunt: quod quidem antiquitus aureum fuisse memoriâ tenent patres, nunc verò nescio an cum poeta moneam.

Cic. Acad.
quæ lib. 4.

*Esse vides lignum, serves nisi lumina, fiet
De candelabro magna lucerna tibi.*

Martial.

Mmo Sic Sæc.

Errata.

Epistola 2. lin. 8. Mortui fieri solent, lege, mortiferi esse solent. lin. 14. obformati, lege, obfirmati. pag. 2. lin. 21. *omnes populi in omnes populos*. p. 3. l. 25. declarant, declarat. p. 6. l. 16. factum, fatum. p. 7. l. 8. & est. p. 8. l. 15. vi, ut. p. 15. l. 29. Hti, Hi. p. 19. l. 16. propro, proprio. p. 19. l. 20. cæ, cæ. p. 20. l. 28. totas, totos. p. 26. l. 8. scolet, sedet. p. 27. l. 18. genere, gerere. p. 32. l. 7. acie, aciem. p. 36. l. 21. infid, in eo. p. 39. l. 2. *anulus in pulu*. p. 39. l. 21. regum alioa, regum alia. p. 42. l. 2. ille hoc erat periuasus, illi hoc erat periuasum. p. 43. l. 6. quæ, qui. p. 43. l. 30. *videtur, videtur*. p. 47. l. 13. desunt, desint. p. 48. l. 32. demonstravit, demonstrant. p. 51. l. 18. induerunt, inducant. p. 51. l. 27. maculata, à maculata. p. 51. l. 7. petendum, petendam. p. 51. l. 33. & est. p. 52. l. 17. remotam, remoram. p. 52. l. 30. quoquam, a quoquam. p. 53. l. 14. prædiconem, prædicationem. p. 53. l. 7. christi, christi. p. 53. l. 21. christi animi. p. 53. l. 28. alium, ipsum. p. 56. l. 8. consilium, in consilium. p. 56. l. 28. animo, nimio. p. 57. l. 1. utum, tum. p. 61. l. 26. & ex. p. 61. l. 27. viciniora, viciniora. p. 61. l. 33. invenisse, venisse. p. 62. l. 30. in eos, eos.

41
RAPTA TATIO.

THE
Mirrour of his Ma-
iesties present Govern-

ment, tending to the Vnion of his
whole Iland of Brittonie

Martiall.

Rumpatur quisquis rumpitur inuidia.

AT LONDON,
Printed by W.W. for S. Waterlon.

1604.